

Lezen is leuk!

Een onderzoek naar het stimuleren van de leesmotivatie tijdens stilleesmomenten in groep 5.

Schrijf een uitleg bij je keuze hierboven:

Er is leuk omdat lezen leuk is

Ilse van Huizen
Bachelorthesis B

Leesmotivatie

Een onderzoek naar het stimuleren van de leesmotivatie tijdens stilleesmomenten in groep 5.

Ilse van Huizen

ilsevanhuizen@gmail.com

Studentnummer: 950410001

Bachelorthesis B

Thesisbegeleider: Hugo van den Ende

Onderzoeksschool: Katholieke Willibrordschool te Olst

Begeleider op afstand: Ton Harbrink

Katholieke Pabo Zwolle

12 mei 2018

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt mijn bachelorthesis. Deze bachelorthesis is het resultaat van een onderzoek dat een jaar lang is uitgevoerd op de Katholieke Willibrordschool te Olst. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in groep 5 bestaande uit 24 leerlingen. Tijdens dit onderzoek heb ik onderzocht hoe de leesmotivatie van leerlingen door de leerkracht te bevorderen is.

Het uitvoeren van dit ontwerpgerichte onderzoek heeft mij veel nieuwe inzichten gegeven. Zo heeft dit onderzoek mij laten inzien hoe de leerlingen het stilleesmoment ervaren. Verder heeft dit onderzoek mij inzicht gegeven in het proces van het uitvoeren van een onderzoek op de basisschool. Ik heb hierdoor veel inzichten gekregen over leesmotivatie. Ten slotte heb ik geleerd om theorie te kunnen koppelen aan de praktijk. Ik ben dan ook tevreden over dit proces en de opbrengsten van deze bachelorthesis.

In dit voorwoord zou ik graag een aantal personen willen bedanken voor de hulp bij het uitvoeren van dit onderzoek. Allereerst wil ik graag mijn thesisbegeleider Hugo van den Ende bedanken. Door de adviezen van Hugo heb ik meer inzicht gekregen over het onderwerp dat ik voor mijn thesis uiteindelijk ben gaan gebruiken. Ook kon ik bij Hugo terecht wanneer ik vragen had en wanneer ik opzoek was naar geschikte literatuur.

Daarnaast wil ik graag mijn moeder, Miriam van Huizen en mijn zus, Astrid van Huizen bedanken. Hun kritische houding tijdens het uitvoeren van dit onderzoek en tijdens het presenteren van het eindresultaat hield mij scherp.

Eveneens wil ik graag de Katholieke Willibrordschool te Olst bedanken. Ik heb hier mijn onderzoek mogen uitvoeren in een fijne sfeer. De andere leerkrachten op de school waren geïnteresseerd in mijn onderzoek. Op het eindresultaat heb ik enthousiaste reacties mogen ontvangen. Verder wil ik graag mijn Begeleider Op Afstand, Ton Harbrink, bedanken. Tijdens onze gesprekken over dit onderzoek kwam Ton met heldere adviezen en was hij geïnteresseerd. Ook kon ik bij Ton terecht wanneer ik vragen of feedback nodig had. Als laatste wil ik graag de leerkracht van groep 5, Tessa Hoogeland, bedanken voor haar inzet bij dit onderzoek. Tessa heeft het leeslogboek mede ingevuld en was ook verantwoordelijk voor de uitvoering van een deel van het ontwerp. Mede door haar is de uitvoering van het ontwerp een succes geworden.

Als laatste wil ik graag, u, de lezer van mijn bachelorthesis bedanken voor de tijd die u neemt om mijn onderzoeksrapportage te lezen.

Ik wens u veel leesplezier toe bij het lezen van mijn bachelorthesis.

Met vriendelijke groet,

Ilse van Huizen

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	6
Hoofdstuk 1 - Introductie	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Beschrijving praktijkprobleem vanuit de context	7
1.3 Oriëntatie op leesmotivatie	8
1.4 Relevantie en actualiteit	8
1.5 Onderzoeksdoel	8
1.6 Begripsverheldering	8
1.7 Structuur thesis	9
1.8 Hoofd- en deelvragen	9
Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader	10
2.1 Inleiding literatuurstudie	10
2.2 Literatuurstudie	10
2.2.1 Leesmotivatie	10
2.2.2 Leesmotiverende tekstsoorten	13
2.2.3 Leesmotivatie en technisch lezen	14
2.3 Conclusie literatuurstudie	15
Hoofdstuk 3 - Vooronderzoek	17
3.1 Methode vooronderzoek	17
3.1.1 Observatie	17
3.1.2 Gestructureerde leerlingvragenlijst	17
3.1.3. Gestructureerde leerkrachtvragenlijst	18
3.1.4. Interview leerkracht	18
3.2 Resultaten vooronderzoek	18
3.2.1 Resultaten observatie	18
3.2.2 Resultaten gestructureerde leerlingvragenlijst	19
3.2.3 Geschikte tekstsoorten	20
3.2.4 Huidige leesbevordering	21
3.2.5 Geschikte leesinterventie	22
3.3 Conclusie vooronderzoek	22
Hoofdstuk 4 - Onderzoek naar het ontwerp	24
4.1 Methode onderzoek naar het ontwerp	24
4.1.1 Ontwerpcriteria	24
4.1.2 Beknopte omschrijving van het ontwerp	24

4.1.3 Methoden van dataverzameling (monitoren)	26
4.1.4 Methode van dataverzameling (meten)	27
4.2 Resultaten onderzoek naar het ontwerp	28
4.2.1 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp	28
4.2.2 Resultaten bij het meten van het ontwerp	29
4.3 Conclusie onderzoek naar het ontwerp	31
Hoofdstuk 5 - Discussie	33
5.1 Beperkingen en discussiepunten	33
5.2 Vervolg vragen en suggesties voor vervolgonderzoek	34
5.3 Aanbevelingen voor de praktijk	34
Literatuurlijst	35
Bijlagen	38
A. Evaluatie	38
B. Poster	39
C. Verklaring uitvoering in de praktijk	40
D. Verklaring gedragscode onderzoek	42
E. Meetinstrumenten en resultaten	44
E.1 Meetinstrument vooronderzoek: observatieformulier vooronderzoek	44
E.2 Resultaten vooronderzoek: observatieformulier vooronderzoek	45
E.3 Meetinstrument vooronderzoek: gestructureerde leerlingvragenlijst	46
E.4 Resultaten vooronderzoek: gestructureerde leerlingvragenlijst	49
E.5 Meetinstrument vooronderzoek: gestructureerde leerkrachtvragenlijst	53
E.6 Resultaten vooronderzoek: gestructureerde leerkrachtvragenlijst	54
E.7 Meetinstrument vooronderzoek: interview leerkracht	55
E.8 Resultaten vooronderzoek: interview leerkracht	56
E.9 Resultaten vooronderzoek: monitorresultaten de Bibliotheek Op School	57
E.10 Resultaten monitoren van het ontwerp: interview leerkracht	58
E.11 Meetinstrument monitoren van het ontwerp: leeslogboek	59
E.12 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp: het leeslogboek	60
E.13 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp: de wekelijkse stilleesobservatie	66
E.14 Meetinstrument bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerlingvragenlijst	67
E.15 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerlingvragenlijst	71
E.16 Meetinstrument bij het meten van het ontwerp: gestructureerde leerkrachtvragenlijst	74
E.17 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerkrachtvragenlijst	76
E.18 Resultaten bij het meten van het ontwerp: leerkracht interview	78
E.19 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de Drie Minuten Toets	79

F. Afbeeldingen.....	80
F.1: De Inrichting van de Bibliotheek Op School.....	80
F.2: De boekenplank.....	81
G. Beschrijving van het ontwerp	82
G.1 Het ontwerp	82
G.2 Handleiding ‘Kijk en Lees’	84
G.3 Handleiding Kidsweek.....	85

Samenvatting

Onderwerp van het onderzoek: leesmotivatie. Onderzoeksgroep: de leerlingen uit groep 5. Ontwerp: leesmotiverende middelen, een uitgebreid leesaanbod, vaardigheden voor de leerkracht, boekenkring. Methode dataverzameling: observaties, gestructureerde vragenlijsten en interviews. Conclusie van het ontwerp onderzoek: de leesmotivatie is toegenomen de technische leesvaardigheid niet, het ontwerp zal verder worden voortgezet.

Afgelopen jaar is er onderzoek gedaan in groep 5 op de Katholieke Willibrordschool te Olst. Er is geconstateerd dat de leesmotivatie van de leerlingen bij de stilleesmomenten ontbreekt. De stilleesmomenten worden gekenmerkt door niet-lezende leerlingen. De leerlingen geven aan het lezen saai te vinden. Het doel van dit onderzoek is dat de leerlingen, na de inzet van het ontwerp, gemotiveerd aan het lezen zijn onder de stilleesmomenten. Ook zal bij dit onderzoek geschikte handvatten voor de leerkracht en leesmateriaal voor de leerlingen worden ontworpen en geselecteerd. Het doel hiervan is om de leesmotivatie bij de leerlingen te verhogen. Ook zal er worden onderzocht of hierdoor de technische leesvaardigheid van de leerlingen wordt verhoogd. De opgesteld hoofdvraag bij dit onderzoek luidt:

Hoe kan de leerkracht de leerlingen in groep 5 begeleiden bij het verhogen van de leesmotivatie? De deelvragen die hierbij zijn opgesteld zijn als volgt: 1) Wat bevordert de leesmotivatie? 2) Welke tekstsoorten zijn geschikt om de leesmotivatie te bevorderen? 3) Wat draagt leesmotivatie bij aan het technisch leesniveau? 4) Wat is de huidige situatie op het gebied van leesmotivatie bij de leerlingen in groep 5 tijdens het stillezen? 5) Wat is de houding van de leerlingen tegenover verschillende tekstsoorten? 6) Wat heeft de leerkracht tot nu toe gedaan om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren? 7) Welke leesinterventie past bij de leerlingen in groep 5? 8) In hoeverre heeft het ontwerp een verandering teweeggebracht bij de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5?

Uit de literatuurstudie is gebleken dat de leesvaardigheid van leerlingen omhoog gaat door een divers aanbod aan leesmateriaal (Stichting lezen, 2013). Ook scoren leerlingen die veel lezen in de vrije tijd 40% hoger op het gebied van technisch lezen, dan leerlingen die niet veel lezen (Mol & Bus, 2011).

Leesmotivatie is te stimuleren door voorlezen, stillezen en het praten over boeken (Chambers, 2012; Broekhof & Pater, 2013; Krashen, 2011). In een boekgesprek moet er aandacht zijn voor de volgende vragensoorten (Chambers, 2012): de basisvragen, de algemene vragen en de specifieke vragen. Stripboeken zijn geschikt voor leerlingen met weinig leesmotivatie en zijn een goede opstap voor het lezen van boeken met meer tekst (Van Koeven & Smits, 2014). Valkema en Van de Vijver (2018) bieden stripboeken aan waarin leestoeankelijkheid en leesplezier voorop staan.

Uit de observaties en de vragenlijsten is gebleken dat het stilleesmoment onrustig verloopt, dat de leerlingen het lezen niet leuk vinden en dat de leerlingen graag in tijdschriften, stripboeken, leesboeken en in informatieve teksten willen lezen.

Het ontwerp is zes weken lang uitgevoerd. Het ontwerp bestond uit het lezen van stripboeken met werkvormen en het lezen uit een uitgebreid leesaanbod passend bij de leesbehoefte van de leerlingen. Ook werd er iedere week binnen het ontwerp een boekenkring gehouden waarin leesmotivatie op verschillende wijze werd gestimuleerd. Het ontwerp is gemonitord door een leeslogboek, door een interview met de leerkracht en door een wekelijkse observatie. Uit de eindmeting is gebleken dat de leesmotivatie van de leerlingen is gegroeid. Er kan worden geconcludeerd dat door de inzet van het brede leesaanbod, diverse leesmotivatiemiddelen en handvatten voor de leerkracht, de leesmotivatie is gestimuleerd.

Trefwoorden: leesmotivatie, leesbevordering, stillezen, stripboeken, werkvormen, divers leesaanbod, boekenkring, handvatten voor de leerkracht.

Hoofdstuk 1 - Introductie

In hoofdstuk 1 van de thesis wordt de aanleiding voor deze thesis beschreven. Hierna zullen de beschrijving van het praktijkprobleem vanuit de context, de oriëntatie op leesmotivatie, de relevantie en actualiteit, het onderzoeksdoel, de begripsverheldering en de structuur van de thesis worden beschreven. Dit hoofdstuk zal worden afgesloten met de opgestelde hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen.

1.1 Aanleiding

Vernooy (2007) schrijft dat het belangrijk is dat leerlingen in het basisonderwijs goed moeten leren lezen. Goed kunnen lezen is een voorwaarde voor succes in de schooltijd, maar ook in de samenleving van nu en in de toekomst. Lezen is een belangrijke vaardigheid die op school moet worden geleerd. Bij het lezen hoort het hebben van leesmotivatie. Deze motivatie om te lezen ontbreekt bij de leerlingen in groep 5 van de Katholieke Willibrordschool te Olst. Groep 5 bestaat uit 24 leerlingen waarvan 15 jongens en 9 meisjes. De leerlingen zijn op sociaal gebied goed ontwikkeld, de sfeer in de groep is positief. De leerlingen zijn minder sterk op het gebied van lezen. Wanneer de leerlingen aan het stillezen zijn, verloopt dit niet op de juiste manier. De leerlingen zijn onder het lezen bezig met het aanspreken van elkaar, het ruilen van de leesboeken en het lopen van en naar het toilet. De leerlingen die wel lezen, lezen niet maar 'kijken' naar het leesmateriaal. Het stillezen komt drie keer in de week voor. De leerkracht van groep 5 geeft aan dat demotivatie bij ieder stilleesmoment voorkomt. Naast dit demotivatieprobleem op het gebied van lezen, is er een bijkomend probleem op het gebied van taal in groep 5. Wat opvalt in de resultaten van de Drie Minuten Toets, een toets die de technische leesvaardigheid meet (Blanc, 2017), is dat een aantal leerlingen hier slecht op scoort.

1.2 Beschrijving praktijkprobleem vanuit de context

Het geconstateerde praktijkprobleem in groep 5 is als volgt samen te vatten: de leerlingen uit groep 5 laten een lage leesmotivatie zien tijdens de stilleesmomenten. De stilleesmomenten worden niet gebruikt zoals deze zijn bedoeld. De leerlingen zoeken op verschillende manieren afleiding om aan het stillezen te ontkomen. Dit gedrag lijkt effect te hebben op de scores van het technisch leesniveau van de leerlingen.

De leerlingen geven aan het dat het leesmateriaal uit de bibliotheek niet leuk genoeg is. Het lezen is hierdoor saai. Geconcludeerd uit het hierboven beschrevenen, kan worden gezegd dat de leesmotivatie van de leerlingen in de stilleesmomenten ontbreekt.

Ondanks inzet van de school door leesmoeders, het hebben van een Bibliotheek Op School en het geven van korte leesbeurten door de leerkracht bij wereldoriënterende vakken is de leesmotivatie van de leerlingen niet verhoogd. Het technisch lezen is in deze periode ook niet verbeterd.

Mol (2010) schrijft dat er een verband is tussen de leesmotivatie van leerlingen en het technisch lezen. Leerlingen die lezen leuk vinden en een hogere leesmotivatie hebben, zijn beter in het technisch lezen. Doordat dit verband er is en er in de klas op beide gebieden een probleem is, zal dit onderzoek zich richten op het verbeteren van de leesmotivatie in groep 5. De hierbij verwachte uitkomst richt zich ook op het technisch leesniveau van de leerlingen. De onderzoeker verwacht dat het technisch leesniveau bij de zwakste leerlingen zal verbeteren wanneer de leesmotivatie is toegenomen.

1.3 Oriëntatie op leesmotivatie

Dit onderzoek zal gaan over het verhogen van de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5. De inzet van het ontwerp zal er dan ook op gericht zijn om de leesmotivatie te stimuleren. Bij leesmotivatie gaat het volgens Berends (2012) om het gemotiveerd zijn bij het lezen, dit kan intrinsiek maar ook extrinsiek zijn. De handelingen die worden ingezet om leesmotivatie te verhogen worden leesmotivatie-interventies genoemd (Van der Sande, Steensel, Bramer & Arends, 2016).

Omdat de verwachting is dat bij het verhogen van de leesmotivatie ook de technische leesvaardigheid zal verbeteren, (Mol, 2010) zal er na de inzet van het ontwerp worden gekeken of er verbeteringen waar te nemen zijn op het technisch leesniveau van de zwakste leerlingen uit groep 5. Technisch lezen wordt omschreven als het snel en correct lezen van losse woorden (Beijsterveldt, 2016). Om deze vaardigheid te kunnen meten wordt de Drie Minuten Toets (DMT) afgenomen.

1.4 Relevantie en actualiteit

Doel van dit onderzoek is om de leerkracht hulpmiddelen aan te bieden waarmee de leesmotivatie kan worden gestimuleerd. De middelen die uit dit onderzoek naar voren komen, kunnen schoolbreed worden ingezet. De relevantie van dit onderzoek wordt bevestigd vanuit de literatuur. Voor leerlingen die van jongs af aan een leesroutine ontwikkelen zijn er belangrijke voordelen op het gebied van begrijpend lezen, technisch lezen en het schoolsucces (Mol, 2010). Eveneens zijn er nadelen voor leerlingen die niet goed leren lezen. Deze leerlingen zijn begrensd in mogelijkheden op verschillende terreinen. Dit kan zorgen voor minder zelfvertrouwen en een lagere (leer)motivatie. Ook zijn de mogelijkheden van niet goed lezende leerlingen beperkter voor hoger onderwijs en voor veel beroepen, omdat er een sterk beroep op de leesvaardigheid wordt gedaan. Gezien vanuit de actualiteit is goed leren lezen dan ook belangrijk voor zowel de leerling als voor de samenleving (Vernooy, 2007).

1.5 Onderzoeksdoel

Het vooraf opgestelde onderzoeksdoel bij dit onderzoek is dat de leerlingen, na de inzet van het ontwerp, onder het stilleesmoment gemotiveerd aan het lezen zijn. Met ‘gemotiveerd’ wordt hier de intrinsieke motivatie van de leerlingen bedoeld (Berends, 2012). Ook zal een bijkomend doel van dit onderzoek zijn om het technisch leesniveau van de leerlingen indirect te verhogen. Het effect hiervan zal dan ook worden onderzocht in dit onderzoek. Bij dit onderzoek zullen geschikte handvatten voor de leerkracht en leesmateriaal voor de leerlingen worden ontworpen en geselecteerd.

1.6 Begripsverheldering

Onderstaande begrippen zullen in dit onderzoek voorkomen. Daarom is het belangrijk om deze begrippen verder te definiëren.

Met AVI wordt **Analyse Van Individualiseringsvormen** bedoeld. Met een AVI-score wordt duidelijk of een leerling een tekst kan lezen binnen een bepaalde tijd met een maximaal aantal fouten (Blanc, 2017). Het snel en goed kunnen lezen van losse woorden wordt ook wel het **technisch lezen** genoemd (Beijsterveldt, 2016). Om de vaardigheid te kunnen meten waarmee de leerlingen snel en goed lossen woorden kunnen lezen wordt de **Drie Minuten Toets** (DMT) bij leerlingen afgenomen. Uit deze toets blijkt de vaardigheidsscore van de leerling (Blanc, 2017). Daarnaast komen in een tekst hoogfrequente woorden en laagfrequente woorden voor. Met **hoogfrequente woorden**, worden woorden bedoeld die veel in een tekst voorkomen en hierdoor sneller bekend zijn bij lezers. Met **laagfrequente woorden** worden

woorden bedoeld die niet veel in een tekst voorkomen (Valkema & Van de Vijver, 2018). Deze laagfrequente woorden dragen dan ook bij aan de woordenschat van een leerling. Bij het lezen hoort het hebben van een **leesmotivatie**, bij leesmotivatie gaat het om het gemotiveerd zijn bij of voor het lezen. Dat kan intrinsiek maar ook extrinsiek zijn (Berends, 2012). Intrinsiek komt dit naar voren doordat de leerling zelf gemotiveerd is om te lezen, de leerling beleeft er plezier aan en leest om die reden. Bij extrinsieke motivatie komt de motivatie van buitenaf, de leerling leest dan omdat iemand in de omgeving de leerling hier tot stimuleert. De handelingen die worden ingezet op kunnen stimuleren van de leesmotivatie worden **leesmotivatie-interventies** genoemd (Van der Sande et al., 2016). **Leesplezier** is volgens Kunst van het Lezen (2011) het plezier in het hebben van lezen. Leesplezier is volgens Huizenga (2010) het hebben van aangename ervaringen bij het lezen. **Leesvaardigheid** zegt iets over hoe vaardig leerlingen zijn in het lezen (Huizenga, 2010). Met **leesstrategieën** worden strategieën bedoeld die leerlingen gebruiken tijdens het lezen (Struiksma, Leij & Vieijra, 2012). Met **stillezen** wordt een leesmoment aangeduid dat in stilte verloopt (Stichting Lezen, 2013).

1.7 Structuur thesis

In hoofdstuk 1 van deze thesis, is er aandacht voor de introductie van dit onderzoek. Hier worden onder andere de context, aanleiding en het praktijkprobleem van dit onderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 2 wordt antwoord gegeven op de generieke deelvragen door middel van een literatuurstudie. In hoofdstuk 3 is er aandacht voor de methode, de resultaten en de conclusies uit het vooronderzoek. Deze onderdelen geven samen antwoord op de contextgerichte deelvragen. In hoofdstuk 4 zal de methode, de resultaten en de conclusie van het gedane onderzoek naar het ontwerp worden weergegeven. Ook wordt aan het eind van dit hoofdstuk de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord. In hoofdstuk 5 worden de mogelijke beperkingen, punten voor vervolgonderzoek, discussiepunten en aanbevelingen voor de praktijk weergegeven. Als laatste zullen de literatuurlijst en bijlagen de thesis afsluiten.

1.8 Hoofd- en deelvragen

De hoofdvraag, die naar aanleiding van het praktijkprobleem is geformuleerd luidt als volgt: *Hoe kan de leerkracht de leerlingen in groep 5 begeleiden bij het verhogen van de leesmotivatie?*

De volgende deelvragen vanuit de generieke kennis, de context kennis en de ontwerp kennis zijn hierbij opgesteld:

Deelvragen vanuit de generieke kennis:

1. Wat bevordert de leesmotivatie?
2. Welke tekstsoorten zijn geschikt om de leesmotivatie te bevorderen?
3. Wat draagt leesmotivatie bij aan het technisch leesniveau?

Deelvragen vanuit de context kennis:

4. Wat is de huidige situatie op het gebied van leesmotivatie bij de leerlingen in groep 5 tijdens het stillezen?
5. Wat is de houding van de leerlingen tegenover verschillende tekstsoorten?
6. Wat heeft de leerkracht tot nu toe gedaan om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren?
7. Welke lees-interventie past bij de leerlingen in groep 5?

Deelvragen vanuit de ontwerp kennis:

8. In hoeverre heeft het ontwerp een verandering teweeggebracht bij de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5?

Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader

In hoofdstuk 2 zal het theoretisch kader weergegeven worden. Allereerst worden de generieke deelvragen gepresenteerd. Hierna worden vanuit de literatuur deze vragen beantwoord. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie van de uitgevoerde literatuurstudie.

2.1 Inleiding literatuurstudie

De generieke deelvragen die, in dit hoofdstuk, worden beantwoord zijn als volgt:

1. Wat bevordert de leesmotivatie?
2. Welke tekstsoorten zijn geschikt om de leesmotivatie te bevorderen?
3. Wat draagt leesmotivatie bij aan het technisch leesniveau?

2.2 Literatuurstudie

2.2.1 Leesmotivatie

In deze paragraaf zal worden beschreven welke factoren de leesmotivatie stimuleren. Het is belangrijk dat leerlingen een positieve leeshouding ontwikkelen, want hierdoor zijn leerlingen gemotiveerd om te lezen. Deze positieve leesattitude wordt veroorzaakt door aangename gedachten, gevoelens en sensaties (Stichting Lezen, 2013). Stichting Lezen (2013) omschrijft acht succesfactoren om het lezen te bevorderen en een positieve leeshouding bij leerlingen te creëren. Deze acht zijn als volgt:

1. Het boekenaanbod
2. De rol van de leerkracht
3. De stimulerende rol van ouders en vrienden
4. Tijd en aandacht om te lezen
5. Het voorlezen
6. Het vrij lezen
7. Het praten over boeken
8. De differentiatie

1. Het boekenaanbod

Wanneer leerlingen een divers aanbod aan leesmateriaal tot hun beschikking hebben, bevordert dit de leesvaardigheid (Stichting lezen, 2013). Dit wordt ondersteund door het PISA-onderzoeksrapport (2015) waarin Feskens, Kuhlemeier en Limpens (2015) schrijven dat leesvaardigheid door diversiteit aan teksten omhoog gaat. Een divers aanbod aan teksten bestaat volgens Fiori en Van Hardeveld (2013) uit: stripboeken, tijdschriften, prentenboeken, voorleesboeken, poëzie, informatieve boeken, bekroonde boeken en kranten. Het lezen van fictie geeft het meest gunstigste effect op de leesvaardigheid (Feskens et al., 2015).

Houtveen, Van de Grift & Brokamp (2013) schrijven dat naast dit vergroten van de leesvaardigheid, specifiek leesmateriaal het nut van oefenen kan vergroten. Het lezen van teksten heeft bijvoorbeeld een groter effect dan het lezen van woordrijtjes. Leerlingen die deze teksten meerdere keren lezen, leren sneller en beter vloeiend lezen dan wanneer ze oefenen met losse woorden.

Uit leesbevorderingsprogramma's uit het onderwijs blijkt dat de leesmotivatie en de leesvaardigheid van leerlingen wordt gestimuleerd door interventies die de leesinteresse van de leerlingen prikkelen. Het gaat hier dan om boeken met onderwerpen die persoonlijk van aard, of situatie gebonden zijn (Leesmonitor, 2017).

Verder heeft het lezen van strips ook verschillende voordelen voor de leesmotivatie en de leesvaardigheid. Wouda (2017) schrijft dat het lezen van strips verschillende voordelen

heeft. Strips geven leesplezier en zijn goed voor de woordenschat en de algemene kennis. Ook helpen strips de verhaalstructuur te doorgronden en helpt het zwakke lezers verhalen te begrijpen.

2. De rol van de leerkracht

De leerkracht heeft een belangrijke rol als het gaat om het ondersteunen van leerlingen in het persoonlijke leesproces. Door boeken aan te leveren van net iets boven het leesniveau kunnen er positieve leeservaringen op worden gedaan (Boerma, Mol & Jolles, 2013). Door leerlingen te ondersteunen bij het lezen van boeken van de eigen keuze en door positieve verwachtingen uit te spreken doen de leerlingen succeservaringen op tijdens het lezen. Dit kan het competentiegevoel en de leesmotivatie vergroten (Boerma et. al., 2013). Andersom is deze invloed ook aanwezig; wanneer een leerling het gevoel heeft dat de leerkracht de leerling beschouwt als een zwakke lezer, kan dit de leerling demotiveren om te blijven lezen (Leesmonitor, 2017). Boerma et al. (2013) schrijven daarover dat de relatie tussen leerkrachtpercepties en leesmotivatie van de leerlingen beïnvloedt lijkt te worden door leerkrachtgedrag. Leerlingen leiden waarschijnlijk uit dit leerkrachtgedrag af wat de verwachtingen en percepties van hun leerkracht zijn en dit kan gevolgen hebben voor de leesmotivatie.

Uit onderzoek van Van der Sande et al. (2016) blijkt dat bepaalde interventies van de leerkracht het meest effectief zijn voor het vergroten van de leesmotivatie en het leesbegrip. Interventies die positieve zelfevaluaties op het gebied van lezen bevorderen en redenen om te lezen benadrukken, zijn het meest effectief voor het vergroten van de leesmotivatie en het leesbegrip. Wat betreft de positieve zelfevaluaties, is het van belang dat leerlingen voldoende het gevoel hebben dat ze in staat zijn om leestaken succesvol af te ronden. Leerkrachten kunnen hier een rol in spelen door teksten op het juiste niveau aan te bieden, door leesstrategieën aan te leren of door positieve feedback te geven waaruit duidelijk blijkt welke vorderingen leerlingen hebben gemaakt.

Leerkrachten kunnen redenen om te lezen onder andere stimuleren door aan te sluiten bij interesses van leerlingen of door de interesse van leerlingen in het onderwerp van een tekst te wekken. Hierbij kunnen leerkrachten gebruikmaken van concrete voorwerpen of situaties. Daarnaast kan het stimuleren van de autonomie leiden tot een hogere leesmotivatie. Leerkrachten kunnen leerlingen bijvoorbeeld laten kiezen welke teksten er wordt gelezen of met welke verwerkingsopdracht ze aan de slag willen gaan. Verder kunnen leerkrachten de sociale motivatie van leerlingen bevorderen door hen te laten samenwerken of in de klas over boeken te praten (Van der Sande et al., 2016).

Tot slot kunnen leerkrachten de leesmotivatie van leerlingen stimuleren met werkvormen op het gebied van relatie, autonomie en competentie. De werkvormen zijn ontwikkeld om de autonome leesmotivatie te versterken van de leerlingen (Steensel et al., 2016) Deze werkvormen zijn als volgt:

- Leerkrachten kunnen inzetten op de relatie. Dit door interesse te tonen, en in gesprek te gaan in de leesvoorkeuren en het leesgedrag van de leerlingen.
- Leerkrachten kunnen inzetten op de autonomie. Het is belangrijk om goed te luisteren naar boekvoorkeuren van leerlingen en de leerlingen de tijd te geven om een boek dat is gekozen zelf te laten lezen.
- Leerkrachten kunnen inzetten op de competentie van de leerlingen. Dit kan door teksten net boven het niveau aan te bieden, door feedback te geven en heldere verwachtingen te creëren.

3. De stimulerende rol van ouders en vrienden

Ouders en vrienden zijn de belangrijkste stimulans voor leerlingen (Leesmonitor, 2017). Ouders leveren een belangrijke bijdrage aan de leesontwikkeling van het gezin (Mol, 2010). Door zelf te lezen, boeken in huis te hebben, voor te lezen, naar de bibliotheek of boekhandel te gaan en te praten over boeken, wakkeren ouders de leeshonger aan bij de eigen kinderen.

Leerlingen die gestimuleerd worden om zelf te lezen door ouders, en waarvan de ouders veel voorlezen, zijn gemotiveerder om te lezen, lezen meer en zijn leesvaardiger (Mol, 2010). Ouders die thuis praten over boeken en veel boeken in huis hebben, dragen het leesplezier over op het gezin. Kinderen uit zo'n gezin lezen daardoor op latere leeftijd zelf meer, zijn leesvaardiger en komen verder in het onderwijs (Stichting lezen, 2013). De invloed van ouders op het lezen is groter dan die van de leerkracht. Ouders die het lezen bij eigen kinderen bevorderen, maken de kans dat een kind een boekenliefhebber wordt, vijf keer zo groot dan ouders die het lezen niet bevorderen (Stalpers, 2007).

4. Tijd en aandacht om te lezen

Lezen is een activiteit die speciaal gedrag vereist (Chambers, 2012). Voorwaarden voor het goed kunnen lezen zijn een rustige plek en een rustig tijdstip waarbij er geen afleidingen zijn (Stichting Lezen, 2013). Een leerling kan pas opgaan in het verhaal als de juiste houding hierbij is aangenomen en de aandacht bij het boek is. Leerlingen kunnen dit beter wanneer er in de het lokaal ruimtes zijn om te lezen. Alles wat een aangename sfeer creëert en uitnodigt tot lezen bevordert het lezen bij leerlingen. Om het lezen te stimuleren kan in het lokaal een boekenhoek of boekenplank worden ingericht. Ook kan door het ophangen van posters het lezen centraal worden gesteld (Chambers, 2012).

5. Het voorlezen

Door voorlezen wordt er een leessfeer gecreëerd die zowel het technisch lezen, het begrijpend lezen en de leesmotivatie motiveert. Ook stimuleren positieve ervaringen met voorlezen het leesplezier, leesgedrag en de taal- en leesvaardigheid. Voorlezen zorgt ervoor dat de literaire competentie bij leerlingen wordt versterkt (Stichting lezen, 2013).

6. Het vrij lezen

Met vrij lezen wordt het lezen in zelfgekozen leesmateriaal bedoeld. Het effect hiervan wordt groter naarmate het langer wordt ingezet. Vrij-lezen programma's die langer dan een jaar worden uitgetest, zorgen voor hogere scores bij het tekstbegrip (Leesmonitor, 2017). Vrij lezen heeft ook een effect op de woordenschat, het begrijpend lezen, de basisvaardigheden van lezen, het technisch lezen en de spelling (Mol & Bus, 2011). Het vrij lezen moet dan wel aan eisen voldoen. Zo moet er iedere dag tijd voor vrij lezen worden gemaakt en moet er een ruime keuze aan boeken beschikbaar zijn (Krashen, 2011). Ook moeten er verschillende werkvormen worden ingezet bij het vrij lezen als; stillezen, voorlezen en praten over boeken. Het gebruiken van een beloningssysteem of boekverslagen bij het vrij lezen gaan het effect van het vrij lezen tegen. Deze middelen zorgen ervoor dat leerlingen bij het lezen vaker emoties van een 'verliezer' dan van een 'winnaar' voelen (Krashen, 2011).

7. Het praten over boeken

Door te praten over boeken worden leerlingen gemotiveerd om meer boeken te lezen, leren ze eigen gedachten onder woorden te brengen, leren ze boeken te verbinden met hun eigen belevingswereld en ontwikkelen ze leesvoorkeuren (Broekhof & Pater, 2013). Ook stimuleert het praten over boeken de literaire competentie en de leesmotivatie (Chambers, 2012).

Door te praten over een boek worden verbanden gelegd tussen de tekst en de eigen ervaringen (Stichting Lezen, 2013). Bij het praten over boeken zijn er drie soorten vragen te onderscheiden (Chambers, 2012):

- De basisvragen; bedoeld om het gesprek over boeken op gang te brengen. Basisvragen zijn eenvoudige vragen die gaan over de eerste indruk van het verhaal.
- De algemene vragen; deze gaan over verwachtingen, de vergelijking met andere verhalen en de beleving van het verhaal.
- De specifieke vragen; deze vragen gaan over specifiek kenmerken van het verhaal zoals personages, locaties en perspectief.

8. Differentiatie

Het leesproces van een leerling vindt geautomatiseerd plaats totdat het niveau van de tekst te moeilijk wordt. Vanaf dan worden er leesstrategieën ingezet om de tekst te kunnen begrijpen. De teksten die de leerkracht aanbiedt mogen dan ook niet te ver boven het niveau van de leerlingen liggen. De teksten kunnen echter ook niet te laag onder het niveau van de leerlingen liggen, dit zorgt voor demotivatie. Te moeilijke teksten frustreren leerlingen. Daarom is het belangrijk om in teksten te differentiëren op de niveaus. De leerlingen zullen het meest baat hebben aan teksten die net iets boven het eigen niveau liggen (Vernooy, 2010).

2.2.2 Leesmotiverende tekstsoorten

In deze paragraaf zal worden beschreven welke tekstsoorten geschikt zijn als het gaat om het stimuleren van de leesmotivatie bij leerlingen in groep 5. Het positieve effect van stripboeken zal daar als onderdeel van ook worden toegelicht.

Het vrij lezen draagt bij aan diverse domeinen binnen de taalontwikkeling (Mol & Bus, 2011). Daarbij moet er moet er volgens gezorgd worden voor een ruim aanbod aan boeken (Krashen, 2011). Ook moet er worden gezorgd voor een breed scala aan interessante teksten en genres, het aanbieden van actuele teksten is daarbij belangrijk (Allington, 2001). Actuele teksten liggen dicht bij de beleavingswereld van de leerlingen en dit stimuleert de leesmotivatie. Bij deze teksten moet er geen koppeling worden gemaakt aan de leesmethode die wordt gehanteerd in de klas. Hiermee wordt het ‘vragenvuuronderwijs’ bedoeld (Allington, 2001). Het ‘vragenvuuronderwijs’ is het onverwacht bevragen van leerlingen bij het lezen van teksten. Vaak gebeurt dit in een gesprek met de leerkracht, in de vorm van een werkblad of in een schema. De tijd die het maken van deze vragen kost, zorgt voor een minder effectieve leestijd en stimuleert de leesmotivatie van de leerlingen niet (Allington, 2001).

Afgelopen jaren is door Van Koeven en Smits (2014) onderzoek gedaan naar de inzet van stripboeken in de klas. Doel hierbij was om de leesmotivatie van de leerlingen te verhogen en af te wijken van traditionele teksten en leesboeken. Stripboeken kenmerken zich door een vlotte schrijfstijl, dialogen en veel humor. Uit het onderzoek (Van Koeven & Smits, 2014) is gebleken dat het lezen van stripboeken populair is bij leerlingen. Leerlingen geven hierbij aan dat stripboeken overzichtelijk zijn. Verder ondersteunen de tekeningen in een strip het verhaal wat er voor zorgt dat een strip makkelijk te begrijpen is.

Kinderen vrij laten lezen draagt bij aan verschillende gebieden omtrent lezen. Onder andere de woordschatontwikkeling van leerlingen, het begrijpen van teksten, en het kunnen onderscheiden van verschillende tekstsoorten worden gestimuleerd door het vrij lezen (Leesmonitor, 2017; Stichting Lezen, 2013). Stripboeken hebben geen grote bijdrage aan deze factoren. Stripboeken bevatten weinig woorden en leerlingen hoeven niet ieder woord te lezen om de tekst te begrijpen. De illustraties geven vaak al aan waar de tekst over gaat. Het lezen

van stripboeken is voor het behalen van lees- en taaldoelen minder geschikt. Stripboeken zijn wel geschikt voor leerlingen met weinig leesmotivatie en zijn een goede opstap voor het lezen van boeken met meer tekst (Van Koeven & Smits, 2014).

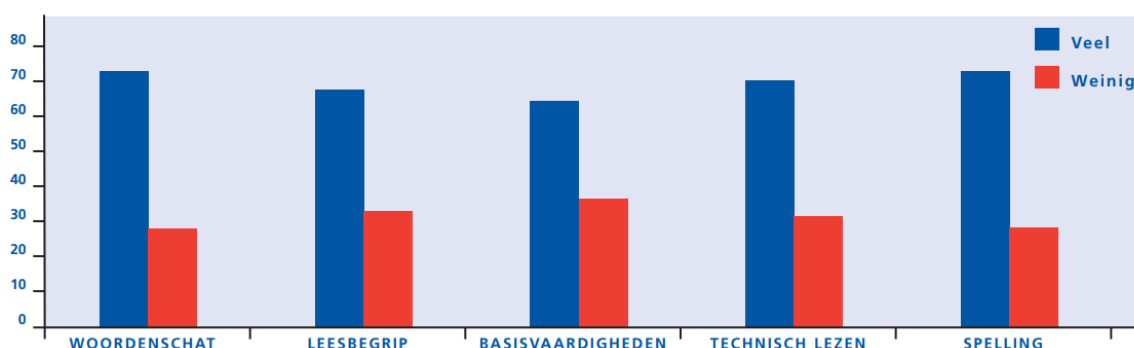
Valkema en Van de Vijver (2018) bieden stripboeken, onder de naam ‘Kijk en Lees’ uit, waarin leestoegeankelijkheid en plezier voorop staan (Bijlage G.2). De boeken moeten aansluiten bij de interesses van leerlingen, afwisselend zijn, aansluiten bij het leesniveau en geen grote leesinspanningen van de leerlingen vragen. De stripboeken zijn gecertificeerd door het CITO en bestaan uit meerdere delen die op AVI-niveau zijn uitgeven. De stripboeken worden door logopedisten, leerkrachten en dyslexiespecialisten ingezet. De makers benadrukken dat de stripboeken van ‘Kijk en Lees’ ontwikkeld zijn om de leesmotivatie bij leerlingen aan te wakkeren.

Ook hebben stripboeken effect op de vergroting van de woordenschat (Cunningham & Stanovich, 1998). Dit is te verklaren doordat er in stripboeken veel laagfrequente woorden te vinden zijn. Stripboeken dragen ook bij aan het tekstbegrip van leerlingen. De beelden in een stripboek geven veel informatie over de woorden die in een strip voorkomen en hebben op deze wijze een ondersteunende rol om de tekst beter te leren begrijpen.

2.2.3 Leesmotivatie en technisch lezen

In deze paragraaf wordt het effect van leesmotivatie(-interventies) op het technisch leesniveau van leerlingen beschreven.

Leerlingen gaan door veel lezen beter lezen. Dit is te verklaren doordat er veel wordt geoefend met het lezen in de praktijk. Vrij lezen levert een grote bijdrage aan diverse domeinen van de taalontwikkeling (Mol & Bus, 2011). Deze domeinen bestaan uit: de basisvaardigheden van taal, begrijpend lezen, woordenschat, spelling en het technisch lezen. In onderstaande grafiek is het effect van leerlingen die veel lezen in de vrije tijd op de beschreven vakgebieden weergegeven. De leerlingen die veel lezen in de vrije tijd scoren 40% hoger op het gebied van technisch lezen dan leerlingen die weinig lezen in de vrije tijd.

Figuur 1. Percentages leerlingen met tenminste gemiddelde vorderingen in taal- en leesvaardigheid voor veel versus weinig lezende leerlingen in het basis en voortgezet onderwijs. Uit: Mol & Bus (2011)

Leesmotivatie-interventies kunnen omschreven worden als handelingen gericht op het stimuleren van de leesmotivatie (Van der Sande et al., 2016). Uit onderzoek van Van der Sande et al. (2016) blijkt dat leesmotivatie-interventies een positief effect hebben op de leesmotivatie en op de leesvaardigheid van leerlingen. Zodra de leesmotivatie wordt gestimuleerd door inzet van een leesmotivatie-interventie gaat de leesvaardigheid omhoog.

Interventies die focussen op redenen om te lezen in combinatie met zelfevaluaties hebben het beste effect op de leesmotivatie en op het begrijpend lezen. Ook hebben interventies waarbij de interesse van leerlingen wordt aangesproken of waarbij de autonomie en de sociale motivatie van leerlingen wordt ondersteund, positief effect op de leesmotivatie.

Verder blijkt dat het ondersteunen van competentiegevoelens, en het vooraf stellen van doelen een positief effect heeft op de leesvaardigheid.

Leesinterventieprogramma's die de redenen om te lezen en het vertrouwen in eigen kunnen stimuleren, blijken het efficiënts. Om de leesvaardigheid te kunnen verhogen zouden, in ieder leesmotivatieprogramma, de volgende kenmerken terug moeten komen (Top, 2017):

1. De leesonderwerpen sluiten aan bij de interesses van de leerlingen.
2. Demotivatie bij leerlingen moet worden voorkomen door het waarom van het lezen te benadrukken.
3. De autonomie van de leerlingen moet worden gestimuleerd.
4. Het leesmotivatie programma moet de leerlingen laten samenwerken.
5. Het leesmotivatieprogramma moet ervoor zorgen dat leerlingen met elkaar in gesprek gaan.

2.3 Conclusie literatuurstudie

In deze paragraaf zal een conclusie worden gegeven van de gedane literatuurstudie.

De leesvaardigheid van leerlingen gaat omhoog door een divers aanbod aan leesmateriaal (Stichting lezen, 2013; Feskens, Kuhlemeier & Limpens, 2015). Een divers aanbod aan leesmateriaal bestaat uit: stripboeken, tijdschriften, prentenboeken, voorleesboeken, poëzie, informatieve boeken, bekroonde boeken en kranten (Fiori & Van Hardeveld, 2013; Krashen 2011). Het lezen van fictie heeft bij uitstek het meest gunstigste effect op de leesvaardigheid (Feskens et al., 2015).

Tevens is het belangrijk om leerlingen in boeken van net boven het eigen niveau te laten lezen. De leerkracht moet hierbij positieve verwachtingen uitspreken en het vertrouwen in eigen kunnen van de leerlingen stimuleren (Boerma, Mol & Jolles, 2013). De leerkracht benadrukt de redenen om te lezen en stimuleert de leesmotivatie door werkvormen op het gebied van relatie, autonomie en competentie in te zetten (Van der Sande et al., 2016).

Voorlezen heeft invloed op verschillende onderdelen van de leesmotivatie en de taal- en leesvaardigheid (Stichting lezen, 2013). Leerlingen van ouders die veel voorlezen zijn leesvaardiger (Mol, 2010).

Vrij lezen levert een grote bijdrage aan de taalontwikkeling (Mol & Bus, 2011). Er moet iedere dag tijd zijn voor vrij lezen. Ook moeten werkvormen als stillezen, voorlezen en praten over boeken ingezet worden in de klas (Krashen, 2011). Dit praten over boeken zorgt ervoor dat leerlingen gemotiveerd raken om te lezen (Broekhof & Pater, 2013) en het versterkt de leesmotivatie en de literaire competentie (Chambers, 2012). Een boekgesprek moet starten met de basisvragen gevolgd door de algemene vragen en afsluiten met specifieke vragen (Chambers, 2012).

Stripboeken zijn geschikt voor leerlingen met weinig leesmotivatie en zijn een goede opstap voor het lezen van boeken met meer tekst (Van Koeven & Smits, 2014). Stripboeken hebben ook effect op de vergroting van de woordenschat van leerlingen. Doordat er veel laagfrequente woorden te vinden zijn in stripboeken wordt de woordenschat gestimuleerd (Cunningham & Stanovich, 1998). Strips dragen ook bij aan het tekstbegrip van leerlingen. De beelden in een strip geven veel informatie over de woorden die in een striptekst voorkomen en hebben zo een ondersteunde rol om de tekst beter te leren begrijpen.

Doordat stripboeken weinig woorden bevatten en de leerlingen niet ieder woord hoeven te lezen, zijn stripboeken minder geschikt voor het behalen van lees- en taal doelen.

Valkema en Van de Vijver (2018) bieden stripboeken aan waarin leestoegankelijkheid en leesplezier voorop staan. De stripboeken vragen dan ook geen grote leesinspanningen van de leerlingen. De stripboeken van ‘Kijk en Lees’ (Valkema & Van de Vijver, 2018) zijn afwisselend, sluiten aan bij de interesses van de leerlingen en bij het leesniveau van leerlingen.

De stripboeken van ‘Kijk en Lees’ zijn gecertificeerd door het CITO en zijn uitgegeven in verschillende delen waarbij rekening is gehouden met de AVI-niveaus. De stripboeken worden door logopedisten, leerkrachten en dyslexiespecialisten gebruikt. Valkema en Van de Vijver (2018) benadrukken dat de stripboeken van ‘Kijk en Lees’ ontwikkeld zijn om de leesmotivatie bij leerlingen aan te wakkeren.

Leesmotivatie zorgt ervoor dat leerlingen veel lezen in de vrije tijd. Leerlingen die veel lezen in de vrije tijd scoren 40% hoger op het gebied van technisch lezen dan leerlingen die weinig lezen in de vrije tijd. Dit valt te verklaren door het feit dat als leerlingen meer oefenen met lezen, beter in lezen worden (Mol & Bus, 2011).

Door de inzet van leesmotivatie-interventies die focussen op redenen om te lezen in combinatie met de ondersteuning van competentiegevoelens, wordt de leesmotivatie verhoogd. Leesmotivatieprogramma's die de zelfstandigheid van leerlingen stimuleren, die leerlingen laten samenwerken en die ervoor zorgen dat de leerlingen met elkaar in gesprek gaan blijken het effectiefst (Top, 2017).

Hoofdstuk 3 - Vooronderzoek

In hoofdstuk 3 zal het vooronderzoek in de praktijk worden beschreven. Aan de hand van de opgestelde deelvragen op het gebied van de contextkennis zal eerst de aanpak van het vooronderzoek worden beschreven. Hierna zullen de resultaten van het vooronderzoek worden gepresenteerd. Vanuit de contextkennis zal er eerst een beeld worden gegeven van de huidige situatie van de leesmotivatie in groep 5. Hierna zal de houding van de leerlingen tegenover verschillende tekstsoorten worden beschreven en is er aandacht voor wat de leerkracht tot dusver heeft gedaan om de leesmotivatie te stimuleren. In de laatste deelvraag is er aandacht voor een passende lees-interventie bij de leerlingen in groep 5.

3.1 Methode vooronderzoek

Verschillende manieren van dataverzameling zijn bij dit vooronderzoek betrokken om tot een goed ontwerp te kunnen komen. Er is hierbij rekening gehouden met het kunnen beantwoorden van de deelvragen die gericht zijn op de contextkennis. De volgende deelvragen zijn dan ook opgesteld bij dit vooronderzoek:

1. Wat is de huidige situatie op het gebied van leesmotivatie bij de leerlingen in groep 5 tijdens het stillezen?
2. Wat is de houding van de leerlingen tegenover verschillende tekstsoorten?
3. Wat heeft de leerkracht tot nu toe gedaan om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren?
4. Welke lees-interventie past bij de leerlingen in groep 5?

3.1.1 Observatie

Om antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag wordt het stillezen in groep 5 geobserveerd. Elke twee minuten zal er worden genoteerd hoeveel leerlingen er op dat moment aan het lezen zijn. Het gehele stilleesmoment duurt 20 minuten. Doel van deze manier van dataverzameling is om inzicht te krijgen in het verloop van het stilleesmoment in groep 5. Voorafgaand van de inzet van het ontwerp, in week 7 en 8, zal het stilleesmoment drie keer worden geobserveerd. Er is gekozen om drie keer te observeren om een betrouwbaar beeld te kunnen geven van de huidige situatie op het gebied van het stilleesmoment. Tijdens het observeren zal het observatieformulier door de onderzoeker worden ingevuld (Bijlage E.1). Er is voor deze manier van dataverzameling gekozen omdat dit een betrouwbare uitslag geeft over het stillezen in groep 5. Betrokken bij deze manier van data-verzamelen zijn de leerlingen in groep 5 en de onderzoeker.

3.1.2 Gestructureerde leerlingvragenlijst

Om meer informatie over de huidige situatie van de leesmotivatie tijdens het stillezen in groep 5 te krijgen, zal er een leerlingvragenlijst worden afgenomen. Deze manier van data verzamelen geeft daarbij ook informatie voor de tweede deelvraag over welke tekstsoorten geschikt zijn. De leerlingvragenlijst levert ook indirect informatie voor de laatste deelvraag over welke lees-interventie geschikt is voor de leerlingen in groep 5.

Voorafgaand aan de inzet van het ontwerp zal de leerlingvragenlijst (Bijlage E.3) door de leerlingen worden ingevuld. De vragenlijst is ontworpen aan de hand van de vragenlijst van De Bibliotheek Op School (2017). De vragenlijst is opgebouwd uit verschillende soorten vragen over de eigenleeservaring, de boeken uit de schoolbibliotheek, tekstsoorten en tekstonderwerpen en het lezen in de (school)omgeving.

De vragenlijst sluit af met 10 vragen over wanneer de leerlingen lezen en hoe dit wordt ervaren door de leerlingen. In totaal bestaat de vragenlijst, die dient als beginmeting bij dit onderzoek, uit 23 vragen over leesmotivatie.

De vragenlijst zal worden afgenomen op de donderdagochtend voordat het stillezen plaatsvindt. De leerkracht neemt eerst de vragenlijst gezamenlijk met de leerlingen door, hierna zullen de leerlingen de vragen zelfstandig beantwoorden.

3.1.3. Gestructureerde leerkrachtvragenlijst

Om data te verzamelen voor de derde deelvraag wordt de leerkracht bevraagd in de leerkrachtvragenlijst (Bijlage E.5). De leerkracht van groep 5 wordt in die vragenlijst bevraagd over de huidige situatie van de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5. De vragenlijst die hiervoor is gebruikt is gebaseerd op de leerkrachtvragenlijst van de Bibliotheek Op School (2017). Deze vragenlijst is voor het vooronderzoek bewerkt en aangevuld. De vragenlijst is gericht op de materialen en de leesmotivatie-interventies die de leerkracht momenteel in groep 5 inzet. De gestructureerde vragenlijst bestaat uit vragen gericht op hoe de leerkracht de leesmotivatie stimuleert en welke tekstsoorten de leerkracht geschikt acht voor de leerlingen in groep 5. De vragenlijst zal worden afgesloten met 10 vragen die gericht zijn op de inzet van leesmotivatie-interventies bij de leerlingen in groep 5.

3.1.4. Interview leerkracht

Om meer data te kunnen verzamelen voor de deelvraag: ‘wat heeft de leerkracht tot nu toe gedaan om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren?’ Zal er naast de afname van de enquête ook een interview (Bijlage E.7) met de leerkracht plaatsvinden. Dit interview zal plaatsvinden in week 8. Er is gekozen voor dit middel van dataverzamelen omdat de onderzoeker door middel van bevragen, verdiepende vragen kan stellen in het interview en zo meer data kan verzamelen.

3.2 Resultaten vooronderzoek

Door de observaties, de vragenlijsten en het leerkrachtinterview is er data verzameld voor de vier deelvragen die gericht zijn op de contextkennis. De resultaten hiervan zullen in deze paragraaf per deelvraag worden gepresenteerd. De deelparagraaf zal worden afgesloten met de conclusie van het vooronderzoek.

3.2.1 Resultaten observatie

In deze paragraaf zullen de resultaten van de observatie voorafgaand aan dit vooronderzoek worden weergegeven. Deze observatie geeft een antwoord op de deelvraag: wat is de huidige situatie op het gebied van leesmotivatie bij de leerlingen in groep 5 tijdens het stillezen?

Op 15, 19 en 22 februari is er geobserveerd onder het stilleesmoment (Bijlage E.2). Alle 24 leerlingen hebben deelgenomen aan de observatie. Naarmate de tijd vordert en de leerlingen langer aan het lezen zijn, daalt het aantal leerlingen dat aan het lezen is. In geen één van de drie observaties is het voorgekomen dat de leerlingen in groep 5 tegelijkertijd aan het lezen zijn. Ook viel het op dat de leerlingen vaak zijn afgeleid door elkaar of door prikkels uit de omgeving. De leerlingen die geen ‘zin’ hebben om te lezen zoeken zelf deze afleiding op gedurende het stillezen.

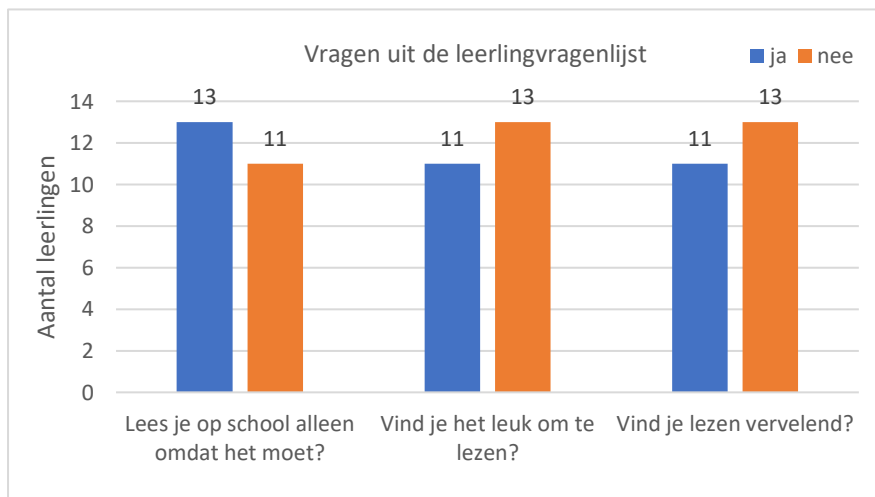
3.2.2 Resultaten gestructureerde leerlingvragenlijst

Om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te kunnen meten, en zo antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag, worden hieronder de resultaten van de vragen uit de gestructureerde leerlingvragenlijst met betrekking tot de leesmotivatie gepresenteerd. De analyse van alle antwoorden op de vragen afkomstig uit de leerlingvragenlijst zijn terug te vinden in bijlage E.4.

Figuur 2. Vragenlijst leesmotivatie groep 5.

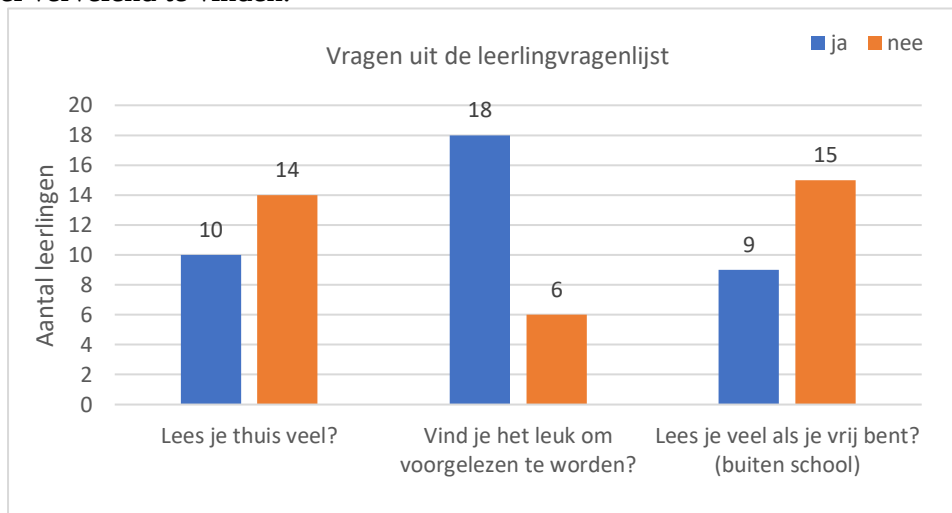
In Figuur 2 worden de antwoorden gepresenteerd op de vraag: hoe vind je het om in de klas een boek te lezen? Het aantal leerlingen dat 'erg leuk' of 'best leuk' als antwoord heeft gegeven bestaat uit 13 leerlingen, dat is iets meer dan de helft van groep 5. 9 leerlingen hebben aangegeven het lezen in de klas 'niet zo leuk' te vinden. 2 leerlingen geven aan lezen 'vervelend' te vinden. In totaal vinden 11 leerlingen het niet leuk om een boek in de klas te lezen.

Figuur 3. Vragenlijst leesmotivatie groep 5.

In Figuur 3 worden de antwoorden gepresenteerd op verschillende vragen uit de leerlingenvragenlijst omtrent leesmotivatie. 13 leerlingen geven aan alleen op school te lezen omdat het moet, dit is meer dan de helft van groep 5. Hier tegenover staan 11 leerlingen die niet alleen lezen omdat het op school moet. Op de vraag 'vind je het leuk om te lezen?' Reageren 13 leerlingen met nee, 11 leerlingen in groep 5 vinden het wel leuk om te lezen.

Tenslotte vinden 13 leerlingen het lezen op school niet vervelend, 11 leerlingen geven aan het lezen wel vervelend te vinden.

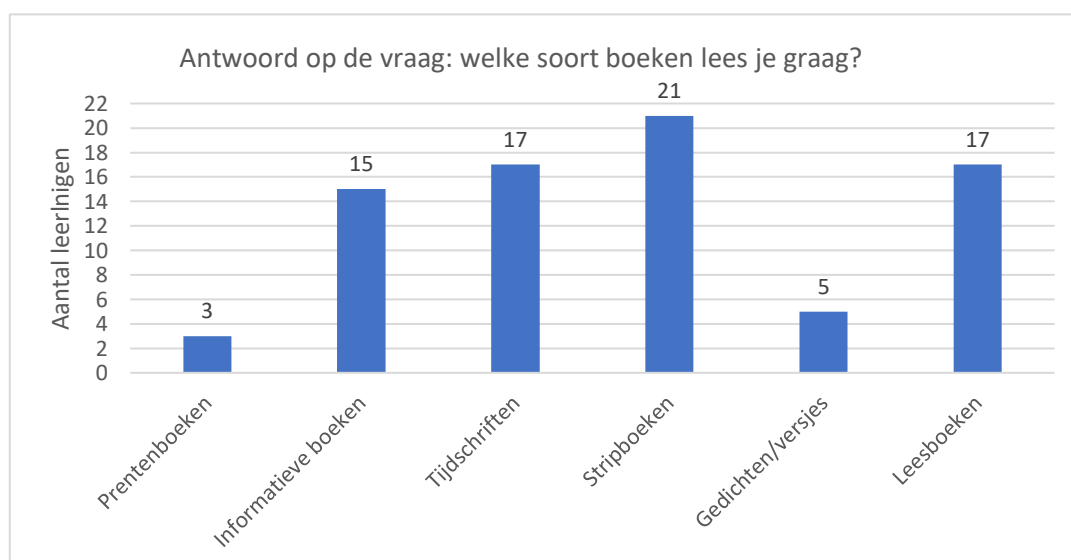
Figuur 4. Vragenlijst leesmotivatie groep 5.

In Figuur 4 worden opnieuw de antwoorden gepresenteerd van drie vragen omtrent leesmotivatie in groep 5. 10 leerlingen geven aan thuis veel te lezen, 14 leerlingen geven aan dit niet te doen. Een groot aandeel van groep 5, 18 leerlingen, geeft aan het leuk te vinden om te worden voorgelezen, 6 leerlingen geven aan dit niet leuk te vinden. Op de vraag ‘lees je veel als je vrij bent?’ geven 9 leerlingen aan dit te doen. 15 leerlingen geven aan niet veel te lezen buiten school.

3.2.3 Geschikte tekstsoorten

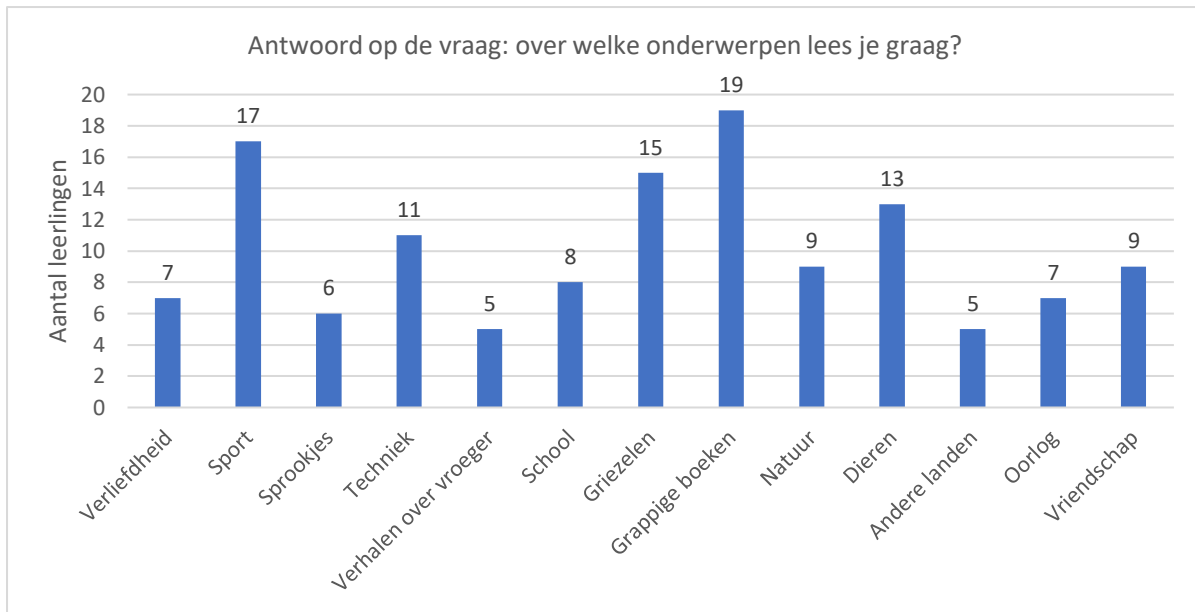
In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op de deelvraag: wat is de houding van de leerlingen tegenover verschillende tekstsoorten?

Allereerst is er gekeken naar de leerkrachtvragenlijst waarin de leerkracht aangeeft dat de leerlingen graag lezen in informatieve boeken, tijdschriften, stripboeken en leesboeken. De resultaten uit de leerlingvragenlijst met betrekking tot tekstsoorten en tekstonderwerpen, worden hieronder gepresenteerd.

Figuur 5. Vragenlijst leesmotivatie groep 5.

Uit Figuur 5 blijkt dat de leerlingen graag in informatieve boeken, tijdschriften, stripboeken en leesboeken lezen. Deze tekstsoorten zijn minimaal 15 keer aangekruist. Bij het beantwoorden van deze vragen mochten de leerlingen meerdere keuzes aankruisen.

Figuur 6. Vragenlijst leesmotivatie groep 5.

De leerlingen geven in Figuur 6 aan dat ze graag over sport lezen. Ook lezen de leerlingen graag in griezelsboeken en in grappige boeken. Andere onderwerpen die goed scoren zijn techniek en dieren.

3.2.4 Huidige leesbevordering

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de deelvraag: wat heeft de leerkracht tot nu toe gedaan om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren? Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is er gekeken naar de ingevulde leerkrachtvragenlijst (Bijlage E.6) en het afgenomen leerkrachtinterview (Bijlage E.8). Ook is er aandacht voor de afgenomen monitor vanuit de Bibliotheek Op School (Glas, 2017).

Uit de ingevulde leerkrachtvragenlijst is gebleken dat de leerkracht een paar keer per week voorleest en de leerlingen leert zoeken naar een boek in de bibliotheek. De leerlingen lezen drie keer per week stil en hier worden nooit verwerkingsactiviteiten door de leerkracht aan gekoppeld. De leerkracht leest zelf niet onder het stillezen. De leerkracht geeft wel leesbeurten bij wereldoriënterende vakken. De leerkracht prijst één of een paar keer per maand een kinderboek aan, en neemt een paar keer per jaar deel aan een project rondom boeken en lezen. De leerkracht zet een paar keer per jaar een werkvormen in bij het lezen. Deze werkvorm is vaak het lezen in tweetallen. De leerkracht laat leerlingen geen boekpromotie geven en er wordt geen boekenkring georganiseerd in de klas.

Uit het interview blijkt dat de leerkracht het stilleesmoment onrustig vindt verlopen. De leerlingen zijn afgeleid en zoeken excuses om niet te hoeven lezen. Ook geeft de leerkracht aan het belangrijk te vinden dat leerlingen het juiste boek kiezen. 22 van de 24 leerlingen geven aan te weten hoe er een boek kan worden gevonden in de bieb.

Wekelijks mogen de leerlingen op maandag een nieuw boek uit de bibliotheek lenen. Uit het interview blijkt dat de leerkracht de Bibliotheek Op School ook als een middel ziet dat de leesmotivatie verhoogd.

Het effect van de Bibliotheek Op School op de leesmotivatie van leerlingen wordt jaarlijks gemeten in een monitor (Glas, 2017). Uit een vergelijking van twee monitoren uit het jaar 2016 en 2017 blijkt dat de leesmotivatie in die jaren, van alle leerlingen op de Willibrordschool niet is gestegen (Bijlage E.9).

3.2.5 Geschikte leesinterventie

In deze deelparagraaf zal antwoord worden gegeven op de deelvraag over welke leesinterventie geschikt is voor de leerlingen in groep 5. De leerlingvragenlijst en de leerkrachtvragenlijst zijn gebruikt bij de beantwoording van deze deelvraag.

Uit de figuren 5 en 6 blijkt dat de leerlingen een brede interesse hebben in informatieve boeken, tijdschriften, stripboeken en leesboeken. Ook lezen de leerlingen graag in griezelsboeken, grappige boeken en over sport, dieren.

De leerkracht geeft ook in de gestructureerde leerkrachtvragenlijst (Bijlage E.6) aan dat de leerlingen geïnteresseerd zijn in informatieve boeken, tijdschriften, stripboeken en leesboeken. 21 leerlingen van de 24 leerlingen geeft aan in stripboeken te willen lezen. Een geschikte leesinterventie die hier bij aansluit zijn de stripboeken van 'Kijk en Lees'. Deze leesinterventie is geschikt omdat deze zowel strips als humor biedt. De brede interesse van de leerlingen in tekstonderwerpen en tekstsoorten, wijzen ook op het willen lezen uit een breed boekenaanbod. Dit boekenaanbod is volgens 10 leerlingen niet leuk genoeg in de Bibliotheek Op School. Binnen dit brede boekenaanbod is het van belang dat er ook informatieve teksten en tijdschriften langs komen. Over deze twee tekstsoorten geven de leerlingen aan deze graag te willen lezen (zie figuur 5). Een leesinterventie die veel informatieve teksten bevat is de krant de Kidsweek (Bijlage G.3). Er is dan ook voor gekozen om de Kidsweek bij dit onderzoek te gebruiken.

3.3 Conclusie vooronderzoek

In deze paragraaf zal verslag worden gedaan van de belangrijkste bevindingen uit het vooronderzoek. Er wordt beschreven wat de huidige situatie van de leesmotivatie is bij de leerlingen in groep 5 en er wordt benoemd wat de houding van de leerlingen is bij de verschillende tekstsoorten. Ook is er aandacht voor datgeen dat de leerkracht al heeft ingezet in de praktijk. De conclusie zal afsluiten met de geschikte leesinterventie.

Door de observatie en de afgenomen leerlingvragenlijst is er data verzameld over de huidige situatie van de leesmotivatie bij de leerlingen in groep 5 tijdens het stillezen. Uit de observaties is gebleken dat de leerlingen geen één keer allemaal lezen tijdens het stillezen. Ook valt het op dat naarmate het stillezen vordert er steeds minder leerlingen zijn die nog lezen. De leerkracht geeft aan dat het stillezen onrustig verloopt. Leerlingen laten zich afleiden door elkaar en zoeken afleiding in de omgeving. Ook lopen leerlingen naar het toilet of ruilen ze leesboeken. Uit de gestructureerde leerlingvragenlijst is gebleken dat de leerlingen het lezen niet leuk vinden. Meer dan de helft van de leerlingen leest alleen op school omdat het moet. De meerderheid van de leerlingen geeft aan niet thuis te lezen. De aanname kan worden gedaan dat leerlingen het lezen niet leuk vinden.

Uit het leerkrachtinterview is gebleken dat de leerkracht op verschillende manieren geprobeerd heeft om het lezen te stimuleren. De leerkracht leest voor en prijst soms een kinderboek aan. Ook geeft de leerkracht aan te weten welke tekstsoorten de leerlingen interesseren, maar hier wordt in de praktijk niet bij aangesloten. Er zijn niet veel tijdschriften,

stripboeken, leesboeken en informatieve teksten te vinden in groep 5. De leerlingen geven van deze tekstsoorten aan deze graag te willen lezen. Ook lezen de leerlingen graag in grappige boeken, stripboeken en over onderwerpen als dieren en sport.

De leerlingen weten hoe ze een boek in de bibliotheek kunnen vinden. De bibliotheek valt onder het leesproject de Bibliotheek Op School, dat gericht is op het kunnen aanbieden van een breed leesaanbod. De leerkracht beschrijft de Bibliotheek Op School als een middel dat de leesmotivatie stimuleert. Uit de analyse van de monitor over de jaren 2016 en 2017 blijkt dat de leesmotivatie van alle leerlingen op de Willibrordschool niet is toegenomen.

In de klas zijn er geen boeken die centraal staan en de leesomgeving is niet rijk ingericht. Dit laatste is volgens Chambers (2012) wel belangrijk om de leesmotivatie te kunnen stimuleren. De leerkracht geeft aan nog nooit een boekenkring te hebben gehouden in de praktijk, en af en toe werkvormen in te zetten na het lezen. Door te praten over boeken en werkvormen in te zetten wordt de leesmotivatie gestimuleerd (Broekhof & Pater, 2013). Uit de observaties, bevragingen en het gesprek met de leerkracht valt te concluderen dat er veel mogelijkheden zijn om de leesmotivatie in groep 5 te stimuleren.

Niet alle leerlingen vinden dat er genoeg leuke boeken in de schoolbibliotheek te vinden zijn. Wel geven de leerlingen aan graag in stripboeken te willen lezen. Stripboeken bevatten weinig woorden en leerlingen hoeven niet ieder woord te lezen om de tekst te begrijpen. Hierdoor is het lezen van stripboeken voor het behalen van taal- en leesdoelen minder geschikt. Bij de stimulering van leesmotivatie en het bieden van een opstap naar een leesboek zijn stripboeken wel een geschikt leesmiddel (Van Koeven & Smits, 2014). Als leesinterventie is er gekozen om de stripboeken van 'Kijk en Lees' in te zetten als leesinterventie-middel. Deze stripboeken worden in meerdere delen op AVI-niveau uitgebracht en zijn daardoor geschikt om in te kunnen spelen op de verschillende leesniveaus in de klas. De stripboeken worden door logopedisten, leerkrachten en dyslexiespecialisten ingezet. Valkema en Van de Vijver (2018) benadrukken dat de stripboeken van 'Kijk en Lees' ontwikkeld zijn om de leesmotivatie bij leerlingen aan te wakkeren.

Een tweede leesinterventie-middel dat geschikt is voor de leerlingen in groep 5, zijn de kranten van de Kidsweek. De Kidsweek bevat veel informatieve stukjes tekst (Bijlage G.3). De leerlingen geven in de leerlingvragenlijst aan dit soort teksten graag te willen lezen, er is dan ook gekozen om de Kidsweek in te zetten in groep 5.

Hoofdstuk 4 - Onderzoek naar het ontwerp

In hoofdstuk 4 zal eerst de methode van dataverzameling worden beschreven. Hierna worden de resultaten van het onderzoek naar het ontwerp beschreven. Als laatste zal de conclusie van het onderzoek naar het ontwerp worden gepresenteerd.

4.1 Methode onderzoek naar het ontwerp

4.1.1 Ontwerpcriteria

Naar aanleiding van de literatuurstudie en het vooronderzoek, zijn de volgende ontwerpcriteria opgesteld:

Het ontwerp:

- bestaat uit een tekstaanbod dat breed en divers is (Stichting lezen, 2013).
- bestaat uit fictieve teksten (Feskens et al., 2015).
- bevat grappige boeken, informatieve teksten, tijdschriften en leesboeken, zoals uit de contextanalyse is gebleken.
- bevat de stripboeken van 'Kijk en Lees'. Strips geven leesplezier (Wouda, 2017).
- bevat informatieve teksten in de vorm van de kranten van de Kidsweek.
- laat leerlingen op hun eigen niveau lezen en de leerkracht hier positieve verwachtingen over uitspreken (Vernooy, 2010).
- laat de leerkracht de redenen om te lezen benoemen (Boerma et al., 2013).
- stimuleert de autonomie en het vertrouwen in eigen kunnen van de leerlingen (Top, 2017).
- laat de leerkracht voorlezen (Chambers, 2012)
- laat de leerkracht zelf kinderboeken lezen en deze bespreken met de groep (Broekhof & Pater 2013).
- laat de leerkracht een boekenkring geven volgens de eisen van Chambers (2012).
- laat de leerkracht werkvormen inzetten gekoppeld aan het stillezen (Broekhof & Pater, 2013).
- laat de leerkracht de leesomgeving zo inrichten dat die het lezen stimuleert volgens de eisen van Chambers (2012).

4.1.2 Beknopte omschrijving van het ontwerp

Naar aanleiding van het vooronderzoek en de literatuurstudie is het ontwerp ontwikkeld. Dit ontwerp zal vanaf week 10 tot en met week 15 worden ingezet in groep 5. In deze weken is elke dag tijd voor lezen en het bevorderen van de leesmotivatie. Deze activiteiten zijn gebaseerd op de literatuurstudie en het vooronderzoek. De uitvoering zal plaatsvinden in groep 5 van de Katholieke Willibrordschool te Olst. Alle 24 leerlingen uit groep 5 zullen deelnemen aan de uitvoering van het ontwerp. In overleg met de leerkracht is ervoor gekozen dat de onderzoeker op maandag, dinsdag en vrijdag de uitvoering van het ontwerp zal begeleiden. Op woensdag en donderdag zal de leerkracht de uitvoering begeleiden. De uitwerking van het ontwerp per dag is te lezen in bijlage G.1.

4.1.2.1 Opgestelde doelen

Onderstaande doelen zijn opgesteld om de leesmotivatie van de leerlingen te stimuleren. Na zes weken van uitvoering van het ontwerp is het wenselijk dat onderstaande doelen behaald worden. Deze doelen zijn als volgt:

- Tijdens het stillezen zijn de leerlingen gemotiveerd aan het lezen. Ook zijn de leerlingen alleen bezig met het lezen en niet met andere activiteiten.
- Het aantal leerlingen dat aangeeft (in de eindmeting) lezen leuk te vinden is gestegen.

- Er is een rijke leesomgeving ingericht.
- De leerkracht leest dagelijks voor.
- De leerkracht zet leesmotiverende teksten in, bestaande uit: stripboeken, tijdschriften, informatieve teksten en leesboeken.

4.1.2.2 De leesomgeving

Voorafgaande aan de start van het ontwerp zal een rijke leesomgeving volgens de eisen van Chambers (2012) worden ingericht. Hierdoor zal tijdens het ontwerp de omgeving ook leesmotiverend zijn. In het lokaal zal een boekenplank worden ingericht. Op deze boekenplank is het leesaanbod overzichtelijk terug te vinden voor de leerlingen. De boekenplank wordt ingedeeld met leesmateriaal bestaande uit de stripboeken van 'Kijk en Lees', de kranten van de Kidsweek, tijdschriften en leesboeken uit de bibliotheek. Ook is geïntroduceerde boek uit de boekenkring hierbij geplaatst. Een ingerichte leeshoek is te vinden in de Bibliotheek Op School (Bijlage F1).

4.1.2.3 Kijk en Lees

Op maandag en dinsdag zal er worden gelezen uit de stripboeken van 'Kijk en Lees'. Iedere leerling ontvangt een eigen stripboek en leest daarmee op het eigen leesniveau. Het leesniveau van de leerlingen is vastgesteld door de AVI- leesniveaus te hanteren. De stripboeken van 'Kijk en Lees' zijn opgebouwd uit verschillende losse verhalen. Een verhaal bestaat meestal uit twee bladzijden en bevat verschillende karakters. Volgens Broekhof en Pater (2013) is het belangrijk voor de leesmotivatie om werkvormen in te zetten tijdens het lezen. De losse strips van 'Kijk en Lees' maken het geschikt om er werkvormen aan te koppelen. De leerkracht kiest van te voren de strip die de leerlingen die dag gaan lezen. De leerkracht bekijkt hoeveel karakters er in die strip voorkomen en geeft dit aan bij de leerlingen. De leerlingen lezen hierop eerst zelfstandig de strip die voor hen is uitgekozen, dit wordt 4 minuten gedaan. De leerlingen oefenen ook op het lezen van de intonatie. Hierna lezen de leerlingen in een groepje met leerlingen van hetzelfde leesniveau de strip hardop. Iedere leerling leest een ander stripkarakter en leest dan ook het eigen stukje tekst.

Na dit voorbereidend lezen van de tekst is er tijd voor het derde deel van de leesactiviteit. Dit deel houdt in dat de leerlingen de strip, die op die dag is geoefend klassikaal mogen voorlezen. Per dag komt er een leesgroepje aan bod die dit mag uitvoeren.

De stripboeken van 'Kijk en Lees' bevatten niet voldoende strips om er zes weken lang iedere dag uit te kunnen lezen. Door dit per week twee dagen te doen kan er zes weken uit de stripboeken worden gelezen. Daarom is er dan ook voor gekozen om dit ontwerp aan te vullen met andere leesmotiverende leesactiviteiten gebaseerd op de ontwerpcriteria en de data uit het vooronderzoek.

4.1.2.4 Uitgebreid boekenaanbod

Uit figuur 5 is gebleken dat de leerlingen graag lezen in informatieve boeken. Ook schrijft Allington (2001) over het belang van het lezen van actuele teksten. Actuele teksten liggen dicht bij de belevingswereld van de leerlingen en dit zorgt hierdoor voor leesmotivatie. Op woensdag zijn er twee opties ontwikkeld waaruit de leerlingen mogen kiezen. Optie 1 is het lezen uit een breed en divers tekstaanbod bestaande uit: fictieve teksten in de vorm van losse strips, tijdschriften, leesboeken uit de bibliotheek, leesboeken van thuis en het lezen in de Kidsweek. Optie 2 is het kiezen voor het voorlezen door de leerkracht. Het voorlezen door de leerkracht werkt volgens leesmotiverend (Chambers, 2012). Ook benoemt de leerkracht op woensdag de redenen om te lezen en wordt het vertrouwen in eigen kunnen van de leerlingen

gestimuleerd (Boerma, 2013; Top, 2017). Wanneer het ontwerp op woensdag wordt ingezet maken de leerlingen op woensdagochtend een keuze over het zelf stillezen of het voorlezen.

4.1.2.5 Stillezen

Op donderdag lezen alle leerlingen uit het brede leesaanbod. Dit leesaanbod, bestaat uit hetzelfde aanbod als op de woensdag. De leerlingen hebben fictieve teksten in de vorm van strips, tijdschriften, leesboeken en de kranten van de Kidsweek tot hun beschikking. Het stillezen vindt op donderdag plaats en duurt 20 minuten. De leerlingen kiezen aan het begin van het stillezen een leesmateriaal dat ze gaan lezen. Er mag pas gewisseld worden na een kwartier. Het is belangrijk dat de leerkracht vooraf zorgt voor positieve verwachtingen over het lezen (Vernooy, 2010).

4.1.2.6 De boekenkring

Dit ontwerp heeft als uitgangspunt om de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 te stimuleren. Hier wordt op vrijdag aan gewerkt door met de leerlingen in gesprek te gaan over boeken tijdens de boekenkring. De boekenkring duurt elke vrijdag een kwartier.

Bij iedere boekenkring komen dezelfde factoren voor. Zo benadrukt de leerkracht de redenen om te lezen en wordt het vertrouwen in eigen kunnen van leerlingen gestimuleerd (Boerma, 2013; Top, 2017). Ook leest de leerkracht altijd tijdens de boekenkring voor uit een door de leerkracht gelezen boek. Dit boek wordt dan besproken met de leerlingen. Het boek dat de leerkracht introduceert tijdens de boekenkring staat een week lang centraal in de groep. De leerlingen mogen dit boek pakken om te lezen. Na een week gaat dit boek weer terug naar de bibliotheek en staat er een ander boek centraal.

Ook wordt met dit boek het boekgesprek aan de hand van de vragen van Chambers (2012) voorgedaan. Deze vragen beginnen met de basisvragen, dan de algemene vragen en als laatste de specifieke vragen. Na het voordoen mogen de leerlingen zelf in tweetallen het gesprek over het eigen boek gaan voeren.

In de boekenkring zal er ook een moment zijn voor de leerlingen die een leesboek hebben meegenomen van thuis of van school. De leerlingen mogen eerst vertellen over waar het leesboek over gaat en hierna is er tijd om de leerling te laten voorlezen uit het eigen boek. Het is de bedoeling dat de leerling de andere leerlingen nieuwsgierig maakt om dit boek te willen lezen. Na afloop wordt er dan ook gevraagd aan de leerlingen wie het boek zou willen lezen en waarom.

Een andere werkvorm die in de boekenkring naar voren komt is het ‘doorschuiven’ van het leesmateriaal van de leerlingen. De leerlingen schuiven in de kring het eigen leesmateriaal drie plekken door naar links. Hierdoor ontvangt iedere leerlingen een ander leesboek dan normaal. Het doel hiervan is dat leerlingen een breder leesaanbod in handen krijgen dan normaal. Na deze boekwissel lezen de leerlingen zelfstandig 5 minuten uit het nieuwe boek. Hierna wordt klassikaal besproken hoe de leerlingen het nieuwe boek ervaren hebben.

4.1.3 Methoden van dataverzameling (monitoren)

4.1.3.1 Leerkrachtgesprek leesmotivatie

Om data te verzamelen over de werking van het ontwerp is er voor gekozen om meerdere keren een gesprek met de leerkracht te voeren. Na drie weken uitvoering van het ontwerp zal er een gesprek plaatsvinden met de leerkracht. Doel van dit gesprek is om het ontwerp te evalueren en wanneer dat nodig mocht zijn aan te passen.

Het laatste gesprek met de leerkracht zal plaatsvinden nadat de leerkrachtvragenlijst over de inzet van het ontwerp is ingevuld. In dit gesprek zal het ontwerp ook worden geëvalueerd. Betrokken hierbij is de leerkracht van groep 5 en de onderzoeker.

4.1.3.2 Het leeslogboek

Het ontwerp zal iedere dag worden uitgevoerd vanaf week 10 tot en met week 15. De leesactiviteiten binnen dit ontwerp zijn verdeeld over de leerkracht en de onderzoeker. De onderzoeker zal op maandag, dinsdag en vrijdag verantwoordelijk zijn voor het ontwerp, de leerkracht zal op woensdag en donderdag hier verantwoordelijk voor zijn. Het monitoren van dit ontwerp zal dagelijks plaatsvinden door middel van het bijhouden van een leeslogboek. Zowel de onderzoeker als de leerkracht zullen deelnemen aan het invullen van het leeslogboek (Bijlage E.11).

Omdat dit ontwerp op verschillende manieren in een week terugkomt is het logboek hier ook op aangepast. Op maandag en dinsdag, wanneer de leerlingen lezen met Kijk en Lees, zal het logboek bestaan uit factoren die hier op zijn gericht, namelijk: hoe is de leesactiviteit verlopen in de klas, welke middelen zijn er bij deze leesactiviteit ingezet en hoe verliep de werkvorm.

Ook is er aandacht voor verbeterpunten. Het logboek wordt dagelijks ingevuld door de onderzoeker of door de leerkracht. Het logboek wordt elke dag gelezen zodat zowel de leerkracht als de onderzoeker op de hoogte zijn van het verloop van dit ontwerp.

4.1.3.3. Wekelijkse observatie

Een laatste manier van dataverzameling bij dit ontwerp is door het uitvoeren van een observatie. Wekelijks zal op donderdag het stillezen worden geobserveerd. Tijdens deze observatie wordt 20 minuten lang bijgehouden hoeveel leerlingen er aan het lezen zijn. Dit gebeurt in een leeg observatieformulier (Bijlage E.1). Iedere twee minuten wordt bijgehouden hoeveel leerlingen aan het lezen zijn en hoeveel leerlingen niet lezen. Doel hiervan is om te kijken of het ontwerp effect heeft op het stillezen.

4.1.4 Methode van dataverzameling (meten)

4.1.4.1 Stilleesobservatie

Een manier van meten van het ontwerp is door de vooraf uitgevoerde stilleesobservatie opnieuw uit te voeren. Het doel hiervan is om eventuele veranderingen in het verloop van het stillezen vast te kunnen leggen. Het observatieformulier dat hiervoor is gebruikt is terug te vinden in bijlage E.1. Het stillezen duurt 20 minuten. Iedere twee minuten wordt genoteerd hoeveel leerlingen op dat moment aan het lezen zijn. De observatie zal in week 16 worden afgenomen.

4.1.4.2 Gestructureerde leerlingvragenlijst

Voorafgaand van de uitvoering van het ontwerp is de leerlingvragenlijst afgenomen. Deze vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van de Bibliotheek Op School (2017). De vragenlijst is opgebouwd uit vragen over verschillende onderwerpen rondom leesmotivatie (Bijlage E.14). Dit bestaat uit vier vragen over het lezen en de ervaring van leerlingen hierbij. Ook gaat één vraag over tekstsoorten, één vraag over leerkracht gedrag, en één vraag over het lezen thuis. Hierna volgen 10 vragen die gaan over wanneer de leerlingen lezen en hoe de leerlingen dit ervaren. Hierna volgen 8 vragen over het lezen in de kidsweek, het lezen in de stripboeken van 'Kijk en Lees' en het lezen in de tijdschriften. De vragenlijst sluit af met 5 vragen over de boekenkring, het voorlezen in de groep en met een vraag over de algemene beleving van het stillezen. De vragenlijst zal nu als eindmeting worden ingezet bij dit onderzoek. De vragenlijst bestaat in totaal uit 21 vragen. Deze vragenlijst zal wederom onder

dezelfde omstandigheden worden afgenomen. De data die deze manier van meten oplevert zal geanalyseerd worden. Op deze wijze kan een verandering in de leesmotivatie van de leerlingen worden geconstateerd. De resultaten die hieruit naar voren komen kunnen helpen antwoord te geven op de hoofdvraag van dit onderzoek.

4.1.4.3 Gestructureerde leerkrachtvragenlijst

In het vooronderzoek heeft de leerkracht de leerkrachtvragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van de Bibliotheek Op School (2017) en is voor deze meting aangepast en aangevuld met vragen over het ontwerp. De vragenlijst bestaat uit 18 vragen gericht op de leesmotivatie, handelen van de leerkracht en de ervaringen over het ontwerp. Het doel van het inzetten van dit onderzoeksinstrument (Bijlage E.5) is om veranderingen in de handelingen van de leerkracht vast te leggen.

4.1.4.4 Interview leerkracht

Om data te verzamelen in het vooronderzoek heeft er een interview plaatsgevonden met de leerkracht. Na de inzet van het ontwerp zal dit interview opnieuw plaatsvinden. Het doel hierbij is om eventuele veranderingen in de leesmotivatiehouding van de leerlingen zichtbaar te maken.

4.1.4.5 De Drie Minuten Toets

Om de vooruitgang te kunnen meten van de leerlingen in groep 5 zal de Drie Minuten Toets bij de zwakste lezers worden afgenomen. Hier is voor gekozen zodat er data kan worden verzameld over het effect van het ontwerp op het technisch leesniveau van de zwakke leerlingen. Bij de rest van de leerlingen zal in juni de Drie Minuten Toets worden afgenomen.

4.2 Resultaten onderzoek naar het ontwerp

Het ontwerp is zes weken lang uitgevoerd in groep 5. Door middel van het leerkrachtgesprek, de vragenlijsten, het leeslogboek en de wekelijkse observatie is het ontwerp gemonitord. In deze paragraaf zullen de resultaten van het monitoren van het ontwerp worden gepresenteerd.

4.2.1 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp

4.2.1.1 Leerkracht gesprek

In de derde week van het ontwerp heeft er een interview met de leerkracht plaatsgevonden (Bijlage E.10). De leerkracht heeft aangegeven dat ze gemotiveerde leerlingen in de klas zag tijdens de uitvoering van het ontwerp. De leerkracht gaf ook aan dat het ontwerp naar wens verloopt en dat er geen grote aanpassingen moeten worden gedaan. De leerkracht heeft aangegeven de boekenkring langer te willen inzetten. In plaats van een half uur wilt de leerkracht hier graag een half uur tot drie kwartier voor vrij maken.

4.2.1.2 Leeslogboek

Tijdens de uitvoering van het ontwerp is er door de leerkracht van groep 5 en door de onderzoeker een leeslogboek bijgehouden (Bijlage E.12). In dit logboek is het verloop van het ontwerp iedere dag vastgelegd. Uit dit logboek komt naar voren dat de leerlingen over het ontwerp enthousiast waren. De betrokkenheid van de leerlingen is tijdens het ontwerp hoog geweest. Op maandag en dinsdag waren de leerlingen enthousiast aan het lezen met de stripboeken van 'Kijk en Lees' de werkvormen die hieraan gekoppeld was liep bij de leerlingen erg goed. Op woensdag kozen steeds vaker leerlingen voor het zelfstandig lezen uit het uitgebreide boekenaanbod en niet meer voor het voorlezen. Het stillezen op woensdag en

op donderdag duurde 20 minuten en verliep naarmate de weken vorderen steeds beter. Op vrijdag verliep de boekenkring goed. De leerlingen namen ook boeken van thuis mee om te introduceren. Ook werd er iedere vrijdag goed meegedaan in het boekgesprek aan de hand van de drie soorten vragen van Chambers (2012).

4.2.1.3 Wekelijkse observatie

Om het stillezen binnen dit ontwerp goed te kunnen volgen is het stillezen zes weken lang geobserveerd. Uit deze observatie (Bijlage E.13) is af te leiden dat de leerlingen per week beter zijn gaan lezen. De stilleesmomenten van de leerlingen ontwikkelen zich en het aantal leerlingen dat leest wordt per week meer.

4.2.2 Resultaten bij het meten van het ontwerp

4.2.2.1 Stillees observatie

In deze paragraaf zullen de resultaten van de observatie tijdens het stillezen worden gepresenteerd. Deze observatie is wederom onder het stillezen afgenomen. Dit gebeurde twee keer, op maandag 16 april en donderdag 19 april. Doel van deze stilleesobservatie was om te zien of de leesmotivatie van de leerlingen veranderd zou zijn.

Tabel 2 observatie stillezen eindmeting

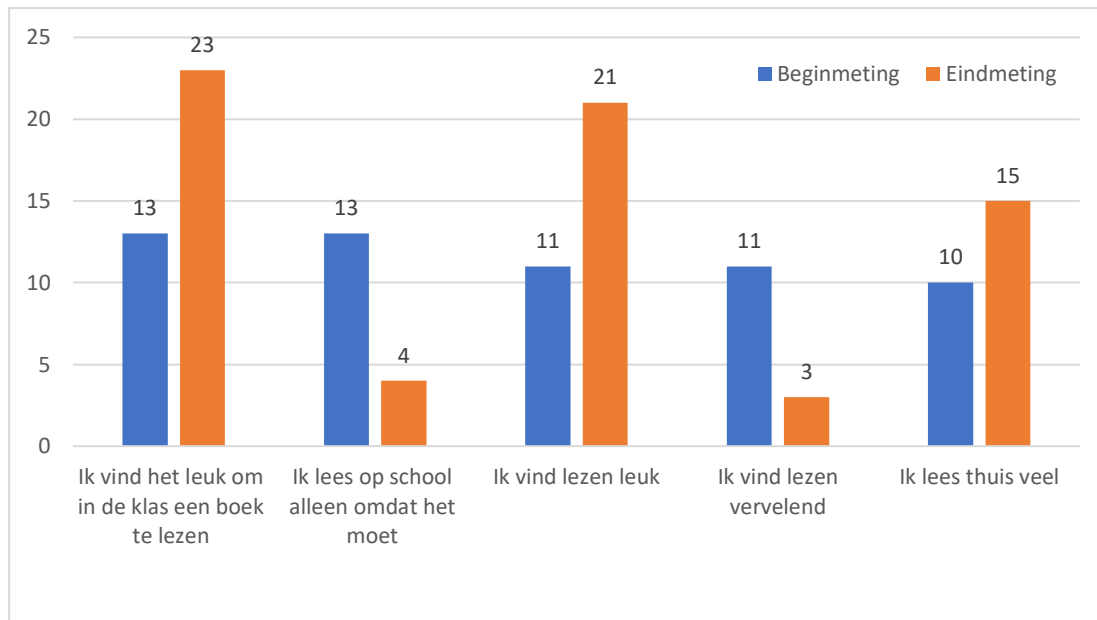
Minuten →	2	4	6	8	10
16 april	21 L/ 3 NL	22 L/ 2 NL	22 L/ 2 NL	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
16 april	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL	22 L/ 2 NL	23 L/ 1 NL	24 L/ 0 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
19 april	20 L/ 4 NL	22 L/ 2 NL	23 L/ 1 NL	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
19 april	24 L/ 0 NL	23 L/ 1 NL	23 L/ 1 NL	22 L/ 2NL	23 L/ 1 NL

Na iedere 2 minuten is geregistreerd hoeveel leerlingen aan het lezen waren in groep 5. L staat voor lezen, NL staat voor Niet Lezen.

Tabel 2 geeft een overzicht van de observatie die op 16 en 19 april zijn uitgevoerd. Alle 24 leerlingen van groep 5 hebben deelgenomen aan deze observatie. Tijdens de observaties zijn de leerlingen in totaal 8 keer allemaal tegelijkertijd aan het lezen geweest. Aan het eind van de observatie blijft het aantal leerlingen dat aan het lezen nu soms nog steken op één of twee niet lezende leerlingen.

4.2.2.2 Gestructureerde leerlingvragenlijst

De vragenlijst die bij de eindmeting is afgenomen (Bijlage E.14) komt met bepaalde vragen overeen met de afgenomen vragenlijst uit de beginmeting (Bijlage E.3). Deze vragen zullen dan ook in deze paragraaf met elkaar vergeleken worden om meer te kunnen zeggen over de veranderingen in de leeshouding van de leerlingen.

Figuur 7. Resultaten begin en eindmeting vragenlijst leesmotivatie.

De resultaten in figuur 7 zijn afkomstig uit de leerlingvragenlijst van de begin- en eindmeting. Alle antwoorden van de afgenomen leerlingvragenlijst zijn terug te vinden in (Bijlage E.15). De antwoorden die zijn weergegeven zijn van alle leerlingen die ‘bevestigend’ hebben geantwoord op gestelde vragen. Bij de vraag ‘ik vind het leuk om in de klas een boek te lezen’ antwoorden in de beginmeting 13 leerlingen hierop bevestigend. Na de inzet van het ontwerp is dit aantal leerlingen gestegen naar 23. Er is een sterke afname te zien in het aantal leerlingen dat op school alleen leest omdat het moet. Dit aantal was eerst 13 en is gedaald naar 4 leerlingen. Het aantal leerlingen dat lezen leuk vindt is gestegen van 11 naar 21 leerlingen. Het aantal leerlingen dat lezen vervelend vindt is gedaald van 11 naar 3. En het aantal leerlingen dat aangeeft thuis veel te lezen is van 10 naar 15 leerlingen gestegen.

4.2.2.3 Gestructureerde leerkrachtvragenlijst

In het vooronderzoek heeft de leerkracht de leerkrachtvragenlijst voor het eerst ingevuld (Bijlage E.6). Deze vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van de Bibliotheek Op School (Glas, 2017) en is voor deze meting aangepast en aangevuld met vragen over het ontwerp. De vragenlijst bestaat uit 18 vragen gericht op de leesmotivatie, handelen van de leerkracht en de ervaringen over het ontwerp. Deze gestructureerde vragenlijst is bij de meting van het ontwerp opnieuw bij de leerkracht afgenomen. De resultaten hiervan zijn weergegeven in bijlage E.17.

Uit de opnieuw afgenomen leerkrachtvragenlijst blijkt dat de leerkracht nu tijdschriften, de kidsweek, leesboeken van thuis en leesboeken uit de bibliotheek zou gaan inzetten. Ook geeft de leerkracht in de vragenlijst aan zelf een boekenkring te willen organiseren. De leerkracht weet nu ook welke tekstsoorten bij de leerlingen aansluiten, bestaande uit tijdschriften, stripboeken en leesboeken. De leerkracht geeft aan nu één of een paar keer per week een leerling een boekpromotie te geven en zelf te willen lezen tijdens het stillezen. In het vooronderzoek gaf de leerkracht aan nooit een boekpromotie te laten geven door de leerling en zelf nooit te lezen onder het stillezen. De leerkracht zet dagelijks werkvormen in bij het stillezen. Dit is veranderd, in het vooronderzoek gaf de leerkracht aan dit een paar keer per jaar te doen. De leerkracht geeft aan gemotiveerde en betrokken leerlingen te zien tijdens de boekenkring. De leerkracht geeft nu ook aan dat de leerlingen het

lezen leuk vinden. Voorheen gaf de leerkracht aan dat de leerlingen het lezen ‘neutraal’ vonden.

4.2.2.4 Interview leerkracht

Om data te verzamelen voor het vooronderzoek heeft er een interview met de leerkracht over de leesmotivatie plaatsgevonden. Na de inzet van het ontwerp heeft dit interview opnieuw plaatsgevonden (Bijlage E.18). Doel hiervan was om eventuele veranderingen in de leesmotivatiehouding van de leerlingen zichtbaar te maken.

De leerkracht van groep 5 geeft aan dat het stillezen in de groep rustiger verloopt. De leerlingen zijn gemotiveerd om te lezen en dit is terug te zien in het stilleesmoment. De leerkracht geeft aan nu beter te weten welk leesaanbod bij de groep aansluit. Ook geeft de leerkracht aan nu dagelijks werkvormen in te zetten bij het lezen. Het gaat vaak dan om het lezen in tweetallen. De leerkracht geeft aan het lastig te vinden iets te zeggen over de leesmotivatie van de leerlingen. Een uitleg hierbij is dat de leerkracht dit niet vindt afhangen van de mening van één persoon maar hier van meerdere meetinstrumenten uitgaat. De leerkracht geeft hierbij wel aan dat de leerlingen nu 20 minuten kunnen stillezen en dit voorheen niet ging.

4.2.2.5 De Drie Minuten Toets

Om de vooruitgang te kunnen meten van de leerlingen in groep 5 is de Drie Minuten Toets bij de zwakste lezers afgenomen. Hier is voor gekozen zodat er data kan worden verzameld over het effect van het ontwerp op het technisch leesniveau van de zwakke leerlingen. Bij de rest van de leerlingen zal in juni de Drie Minuten Toets worden afgenomen. Opvallend aan de resultaten is dat bij drie leerlingen de vaardigheidsscore op de Drie Minuten Toets is verhoogd. Bij één leerling is de vaardigheidsscore gedaald. Op het gebied van AVI-score zijn de resultaten beter. 8 van de 10 leerlingen is omhoog gegaan in het AVI-niveau.

4.3 Conclusie onderzoek naar het ontwerp

In deze deelparagraaf worden conclusies getrokken over het ontwerp dat is uitgevoerd in de praktijk. Verder is er in deze paragraaf aandacht voor de laatste deelvraag met betrekking tot het ontwerp. Deze deelvraag luidt als volgt: ‘in hoeverre heeft het ontwerp een verandering teweeg gebracht bij de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5?’ Ook zal in deze paragraaf de hoofdvraag beantwoord worden. De hoofdvraag die bij dit onderzoek is opgesteld luidt: ‘hoe kan de leerkracht de leerlingen in groep 5 begeleiden bij het verhogen van de leesmotivatie?’

Uit het onderzoek dat is gedaan naar het ontwerp is gebleken dat de leesmotivatie van de leerlingen is gestimuleerd. Uit de observatie uit het vooronderzoek blijkt dat de leerlingen in groep 5 langer gemotiveerd kunnen lezen dan voorheen. Na de inzet van het ontwerp, komt het ook voor dat in groep 5 alle 24 leerlingen tegelijkertijd aan het stillezen zijn. 23 leerlingen geven aan het leuk te vinden om een boek te lezen. 20 leerlingen geven aan niet alleen een boek op school te lezen omdat het moet, en 21 leerlingen geven aan het lezen niet vervelend te vinden. Eveneens geven 21 leerlingen aan het lezen leuk te vinden, voor de inzet van het ontwerp was dit 11.

De leerkracht weet welk boekenaanbod de leerlingen interesseert en heeft het boekenaanbod in de klas uitgebreid met tijdschriften, stripboeken, leesboeken en informatieve teksten. De leerkracht organiseert ook een boekenkring in groep 5. In deze boekenkring is er aandacht voor de introductie van leesboeken die de leerlingen interesseren. De leerkracht laat leerlingen boekpromoties geven, leest zelf onder het stillezen en zet dagelijks werkvormen in

bij het stillezen. De leerkracht heeft nu meer achtergrondinformatie over de leesvoorkeuren van de leerlingen en sluit hier bij aan. In de praktijk is gebleken dat het ontwerp de leesmotivatie van de leerlingen in groep 5 stimuleert. De leerkracht gaat in de komende perioden dan ook verder met de uitvoering van de boekenkring en het lezen in de Kidsweek.

Uit de inzet van het ontwerp is gebleken dat de leerkracht op verschillende manieren de leerlingen kan begeleiden bij het verhogen van de leesmotivatie.

Uit de leerlingvragenlijst is gebleken dat de leerlingen graag diverse tekstsoorten lezen. Ook lezen de leerlingen graag over verschillende tekstonderwerpen. Een breed tekstaanbod zorgt voor een verhoging van de leesmotivatie (Stichting lezen, 2013) de leerkracht sluit hierbij aan door tijdschriften, de Kidsweek, leesboeken van thuis en leesboeken uit de Bibliotheek Op School, aan te bieden. Ook lezen de leerlingen standaard twee dagen uit stripboeken wat aansluit bij de wens van de leerlingen. De leerkracht benoemt nu ook in de boekenkring de redenen om te lezen en stimuleert het vertrouwen in eigen kunnen. Ook bespreekt de leerkracht de boeken met de leerlingen, dit bevordert de leesmotivatie (Broekhof & Pater 2013; Top, 2017, Chambers, 2012; Krashen, 2011). De leesomgeving is door de leerkracht en de onderzoeker verrijkt door een boekenplank (Bijlage F.2) in de klas centraal te stellen (Chambers, 2012).

Leerlingen die veel lezen in de vrije tijd, scoren 40% hoger op het technisch lezen dan leerlingen die weinig lezen. Na de inzet van het ontwerp bij de tien zwakste lezers, is de AVI-score bij acht van deze leerlingen verhoogd (Bijlage E.19). Bij drie van de tien zwakste lezers is de vaardigheidsscore op de DMT verhoogd. Bij de andere leerlingen in groep 5 zullen de resultaten in juni bekend worden. Dit heeft er mee te maken dat de Drie Minuten Toets pas zal worden afgenomen in Juni.

Hoofdstuk 5 - Discussie

In hoofdstuk 5 zullen eerst de beperkingen en de discussiepunten van dit onderzoek worden beschreven. Hierna zullen de vervolgvragen en suggesties voor het vervolgonderzoek worden gepresenteerd. Dit hoofdstuk zal worden afgesloten met aanbevelingen voor de praktijk.

5.1 Beperkingen en discussiepunten

Tijdens de uitvoering van het ontwerp was een van de beperkingen de leesomgeving in het lokaal van groep 5. Het lokaal heeft door inzet van het ontwerp een boekenplank (Bijlage F.2) gekregen waarop het uitgebreide leesaanbod, dat werd ingezet bij het ontwerp, centraal stond. In overleg met de leerkracht is besloten om in het lokaal alleen deze boekenplank weer te geven.

Chambers (2012) schrijft dat het hebben van een rijke leesomgeving de leesmotivatie stimuleert. In het ontwerp is de leesomgeving niet veel gestimuleerd. Zo is er in het lokaal van groep 5 verder geen extra leesmateriaal aangebracht. Er is bijvoorbeeld, in overleg met de leerkracht, geen leeshoek in de klas gemaakt doordat hier in het lokaal te weinig ruimte voor was. De muren van het lokaal hingen ook al vol met ander didactisch materiaal. In de bibliotheek zijn deze leeshoeken wel aanwezig (Bijlage F.1). Het nadeel hiervan is dat de bibliotheek in een ander deel van de school ligt en hier de leerkracht geen overzicht heeft over de leerlingen in de bibliotheek.

Een volgende beperking heeft betrekking tot de werkvormen die zijn ingezet bij de stripboeken van 'Kijk en Lees'. Vanuit dit onderzoek zijn er twee werkvormen ingezet. De eerste hierbij is het samen lezen in vastgestelde groepjes van de strip. Hierna worden een aantal leerlingen gekozen die de 'geoefende' strip mogen voorlezen in de klas. Deze twee werkvormen zijn gedurende zes weken ingezet in groep 5. Walta (2011) schrijft hierover dat leerlingen bij het lezen, nieuwe werkvormen aangeboden moeten blijven krijgen. Wanneer dit niet gebeurt kan het effect hiervan op de leesmotivatie teniet worden gedaan. Bij het lezen van 'Kijk en Lees' hadden meer werkvormen kunnen worden ingezet. Door af te wisselen blijven leerlingen nieuwsgierig (Walta, 2011).

Dit onderzoek heeft zich voornamelijk op het gebied van de leerkracht, de leerlingen en de onderzoeker afgespeeld. De ouders van de leerlingen zijn niet bij dit onderzoek betrokken geweest. Krashen (2004) schrijft dat ouders een stimulerende rol kunnen hebben op het leesgedrag van de eigen kinderen. Ouders hadden dan ook meer bij dit onderzoek kunnen worden betrokken.

Een volgende beperking gaat over de leerlingvragenlijst. Bij een aantal vragen uit de leerlingvragenlijst valt het op dat het verschil in antwoorden van de begin- en eindmeting groot is. Het is mogelijk dat de leerlingen in groep 5 antwoord hebben gegeven naar een bepaalde verwachting van de leerkracht. Dit zou verder kunnen worden onderzocht door meer meetinstrumenten in te zetten bij de vragen waarin dit naar voren komt. Het houden van een leerling interview is hierbij een geschikt data verzamelingsmiddel. Uit de observatie (Tabel 2), die is ingezet na de afname van het ontwerp, blijkt echter dat het stilleesmoment dusdanig beter verloopt dan voor de inzet van het ontwerp.

Een andere beperking van dit onderzoek komt uit de gestructureerde leerkrachtvragenlijst. De leerkracht geeft in de leerkrachtvragenlijst aan (E.17) dat het lezen met de stripboeken van 'Kijk en Lees' in tijdsduur langer had mogen worden ingezet. Dit is niet naar voren gekomen tijdens het evaluatiegesprek dat tussentijds is gevoerd met de leerkracht. Hierdoor is het ontwerp in de vierde en daarna volgende weken hierop niet aangepast. Wanneer het onderzoek langer zou worden ingezet in groep 5, zou dit hierop kunnen worden aangepast.

5.2 Vervolg vragen en suggesties voor vervolgonderzoek

Het effect van dit onderzoek op de technische leesvaardigheid van zwakke leerlingen is beperkt gebleken (Bijlage E.19). Eveneens zijn er nog geen resultaten over het effect van dit onderzoek op de rest van de leerlingen uit groep 5. Leesmotivatie heeft wel effect op het technisch leesniveau (Mol & Bus, 2011). Uit dit onderzoek is gebleken dat het effect van het ontwerp in ieder geval bij de zwakke lezers minimaal is. Dit zou door verschillende factoren veroorzaakt kunnen zijn. Een interessant vervolgonderzoek zou kunnen gaan over waardoor het ontwerp bij de zwakke lezers weinig effect op de technisch leesvaardigheid heeft gehad.

Een tweede geschikte vervolgvraag zou kunnen gaan over de leerlingen van de Willibrordschool en de Bibliotheek Op School. Uit de monitor (Bijlage E.9) is gebleken dat de leesmotivatie van alle leerlingen op de Willibrordschool niet is toegenomen over de jaren 2016 en 2017. Een vervolgonderzoek dat zich hier op concentreert, zou meer informatie kunnen geven over het de oorzaken van dit minimale effect van de Bibliotheek Op School op de leesmotivatie van de leerlingen.

Een derde suggestie voor het uitvoeren van een vervolgonderzoek gaat over de rol van ouders. Ouders zijn bij dit onderzoek minimaal betrokken geweest. Leerlingen van ouders die gestimuleerd worden om zelf te lezen zijn gemotiveerder en leesvaardiger (Mol, 2010). De rol van ouders op de leesmotivatie zou in een vervolgonderzoek verder kunnen worden onderzocht.

5.3 Aanbevelingen voor de praktijk

Op basis van de resultaten uit de praktijk, kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan om de leesmotivatie te stimuleren:

- Het tekstaanbod in de klas moet breed en divers zijn (Stichting lezen, 2013). Het tekstaanbod moet bestaan uit fictieve teksten (Feskens et al., 2015), informatieve teksten, tijdschriften, leesboeken en stripboeken.
- De leerkracht biedt teksten aan boven het eigen niveau van de leerling en de leerkracht spreekt hier positieve verwachtingen over uit (Vernooy, 2010). De leerkracht benoemt de redenen om te lezen (Boerma et al., 2013) en stimuleert het vertrouwen in eigen kunnen (Top, 2017).
- De leerkracht koppelt werkvormen aan het lezen (Van der Sande et al., 2016).
- De leerkracht leest de leerlingen voor (Chambers, 2002).
- De leerkracht leest zelf kinderboeken en bespreekt deze met de groep (Broekhof & Pater 2013).
- De leerkracht organiseert een boekenkring (Broekhof & Pater 2013).

Literatuurlijst

- Allington, R. L. (2001). *What really matters for struggling readers: designing research-based programs*. Boston: Addison-Wesley.
- Beijsterveldt, R. (2016). *Welke testen zijn er in het onderwijs voor technisch lezen?*
Geraadpleegd op 28 november 2017 van,
https://www.edumax.nl/faq/0_welke-testen-zijn-er-in-het-onderwijs-voor-technisch-lezen/
- Berends, R. (2012). *Schraalhans keukenmeester in het leesonderwijs: een oproep tot een actieplan leesmotivatie*. Tijdschrift Taal, 3(5), 50-56.
- Blanc, L. (2017). *Uitleg over leesniveaus voor ouders*. Geraadpleegd op 12 oktober 2017 van,
<http://leesadvies.nl/uitleg-over-leesniveaus-voor-ouders/>
- Boerma, I., Mol, S. & Jolles, J. (2013). *Teacher perceptions affect boys' and girls' reading motivation differently*. Reading Psychology 33(4), 1-23
- Broekhof, K. & De Pater, N. (2013). *Kwestie van lezen, praten over boeken op de basisschool*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Chambers, A. (2012). *Leespraat*. Leidschendam: NBD Biblion
- Cunningham, A.E. & Stanovich, K.E. (1998). *What Reading Does For The Mind*. American Educator, 22(2), 8-15.
- De Bibliotheek Op School (2017). *Vragenlijsten bij de Monitor de Bibliotheek op school*.
Geraadpleegd op 4 januari 2018 van,
<http://pro.debibliotheekopschool.nl/dam/monitor/20171009---vragenlijsten-monitor-dbos-po-2017-school.pdf>
- De Leesmonitor (2017). *Leesplezier stimuleren*. Geraadpleegd op 12 december 2017 van,
<https://www.leesmonitor.nu/nl/leesplezier-stimuleren#leesattitude>

- Feskens, R., Kuhlemeier, H. & Limpens, G. (2015). *PISA-2015*. Arnhem: CITO
- Fiori, L. & Hardeveld, J. (2013). *Leeskilometers maken op school: aanpak vrij lezen*. Amersfoort: CPS.
- Glas, R. (2017). *Monitor de Bibliotheek op school: rapportage van de meting schooljaar 2017/ 2018*. Olst: De Bibliotheek Op School.
- Houtveen, A., Van de Grift, W. & Brokamp, S. (2013). *Fluent reading in special primary education*. Geraadpleegd op 11 januari 2018 van, http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09243453.2013.856798#.U806b_l_tR4
- Huizenga, H. (2010). *Aanvankelijk en technisch lezen*. Groningen: Noordhoff.
- Krashen, S. (2004). *The power of reading : insights from the research*. Portsmouth: Heinemann.
- Krashen, S. (2011). *Free Voluntary Reading*. England: Libraries Unlimited.
- Kunst van het Lezen (2011). *Het plezier in lezen staat voorop: handleiding voor de organisatie van leesbevorderingsnetwerken*. Den Haag: Edauw & Johannesen
- Mol, S.E. (2010). *To Read or Not to Read*. Leiden: Leiden University.
- Mol, S.E. & Bus, A.G. (2011). 'Lezen loont een leven lang: de rol van vrijetijdslezen in de taal- en leesontwikkeling van kinderen en jongeren'. *Levende Talen Tijdschrift*, 12(3), 3-15.
- Stalpers, C. (2007). *Het verhaal achter de lezer: een empirisch onderzoek naar variabelen die verschillen in leesgedrag verklaren*. Delft: Eburon
- Stichting lezen. (2013). *Succesfactoren voor leesbevordering*. Geraadpleegd op 12 oktober van, <https://www.lezen.nl/succesfactoren-voor-leesbevordering>

- Stichting lezen. (2013). *Boekenaanbod*. Geraadpleegd op 19 oktober van,
<https://www.lezen.nl/succesfactoren/boekenaanbod>
- Stichting Lezen (2014). *Ouders betrekken bij lezen. Over het hoe en waarom van het betrekken van ouders bij de leesopvoeding thuis*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Struiksma, A., Leij, A. & Vieijra, J. (2012). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- Top, A. (2017). *Investeren in leesmotivatie loont: het bevordert motivatie en leesvaardigheid*. Geraadpleegd op 22 januari 2018 van,
<https://wij-leren.nl/leesmotivatie-bevordert-leesvaardigheid.php>
- Valkema, G. & Van de Vijver, M. (2017). *Kijk en Lees: leesmotivatie en leesplezier*. Geraadpleegd op 1 februari 2018 van,
<http://www.kijkenlees.nl/leesmotivatie-en-leesplezier/>
- Van der Sande, L., Steensel, R., Bramer, W. & Arends, L. (2016). *Effecten van leesmotivatie interventies: uitkomsten van een meta-analyse. Succesvol lezen in het onderwijs*. Delft: Eburon.
- Van Koeven, E., Smits, A. (2014). *Begrip voor leesmotivatie*. Geraadpleegd op 2 mei van,
<https://www.onderwijsmaakjesamen.nl/actueel/begrip-voor-leesmotivatie-2/>
- Vernooy, K. (2007). *Effectief leesonderwijs nader bekeken*. Utrecht: PO-Raad
- Vernooy, K. (2012). *Elk kind een lezer*. Apeldoorn: Garant.
- Walta, J. (2011). *Open boek: handboek leesbevordering*. Eindhoven: Lecturis
- Wouda, J. (2017). *Zeven redenen om je kind strips te laten lezen*. Geraadpleegd op 23 januari 2018 van, <https://www.heutinkvoorthuis.nl/nl/7-redenen-om-je-kind-strips-te-laten-lezen/news/81/>

Bijlagen

A. Evaluatie

In mijn afstudeerjaar, schooljaar 2016-2017, heb ik alle afstudeeropdrachten van de Katholieke Pabo te Zwolle kunnen afronden. Omdat ik een kwalitatief goede bachelorthesis wilde schrijven heb ik ervoor gekozen dat niet in dit schooljaar te doen. Daarom stond dit huidige schooljaar in het teken van het de bachelorthesis. Dit jaar had ik genoeg tijd en aandacht voor het doen van een goed onderzoek in de praktijk.

De school waar ik mijn onderzoek zou gaan uitvoeren was dezelfde school waar ik het jaar ervoor mijn WPO heb gelopen. Ik wist dan ook van de problemen op het gebied van lezen in groep 5 af. Het jaar daarvoor, in groep 4, was deze klas immers mijn eigen groep.

Het praktijkprobleem is in samenwerking met de leerkracht vastgesteld. Het viel ons beide op dat de stilleesmomenten te veel aandacht van de leerkracht kostte om het goed te laten verlopen. Dit duidde dan ook op een probleem. Nadat ik dit had gehoord heb ik in de literatuur gekeken wat er bekend was over leesmotivatie. Ik was benieuwd naar hoe een leesmotivatieprobleem ontstaat en ik wilde weten welke middelen inzetbaar zouden zijn om de leesmotivatie te kunnen stimuleren. Uit de literatuur kwam het aanbieden van diverse leesmaterialen als oplossing. Ik zag een overeenkomst tussen welke leesmaterialen de leerlingen wilde lezen en wat de literatuur daarover schreef. Uiteindelijk kwam ik zo bij de stripboeken van 'Kijk en Lees' uit. Na een gesprek met de schrijvers, Michiel van de Vijver en Gerben Valkema werd duidelijk dat dit perfect zou kunnen aansluiten bij de inzet van mijn ontwerp. Uiteindelijk is dit uitgebreid met meerdere leesmotivatiemiddelen.

Hierna is het vooronderzoek van start gegaan in de klas. De verwachte lage leesmotivatie van de leerlingen werd bevestigd door de observatie, de vragenlijsten en het interview. Vanuit dit vooronderzoek is het ontwerp ontwikkeld en zes weken lang uitgevoerd. Het was gaaf om te zien hoe enthousiast de leerkracht is geworden van dit onderwerp. De boekenkring en het gebruiken van de Kidsweek worden de komende weken nog in de klas ingezet. Naast de leerkracht van groep 5 waren ook de andere leerkrachten op de Willibrordsschool enthousiast. De leerkrachten wilde weten hoe ik stripboeken combineerde met werkvormen, een leesaanbod samenstel en hoe een boekenkring kan worden georganiseerd. Over de eerste twee factoren is uitleg gegeven aan de leerkrachten voor de laatste factor komen de leerkrachten binnenkort kijken bij een boekenkring in groep 5.

Ik vond het doen van dit onderzoek niet altijd even makkelijk, soms waren de onderzoeksfasen niet helder en dit kostte veel tijd. De hoorcolleges en de werkcolleges boden op dat vlak uitkomst doordat ik met vragen hierover terecht kon. Ik verwacht dat bij een volgend onderzoek het doorlopen van de onderzoekscyclus makkelijker gaat.

Het uitvoeren van het onderzoek op de Willibrordsschool in Olst is mij goed bevallen. De leerkrachten hebben mij waar mogelijk ondersteund en dit stimuleerde mijzelf in dit onderzoek. Ook vond ik de samenwerking met mijn begeleider op afstand, Ton Harbrink, positief. Bij Ton kon ik terecht als ik vragen had, hij gaf me de juiste adviezen over de literatuur en op deze wijzen kon ik vaak weer snel verder met mijn onderzoek.

Bij een eventueel volgend onderzoek zou ik de tijdsplanning die ik vooraf opstel wel strakker handteren. Doordat ik nu niet goed wist hoe lang ik bij iedere fase uit de onderzoekscyclus nodig zou hebben, liep ik niet gelijk met mijn planning. Dit heeft mij veel tijd gekost. Nu ik bekend ben met de stappen in dit onderzoeksproces verwacht ik dat bij een volgend onderzoek het hanteren van een tijdsplanning wel goed verloopt.

Ilse van Huizen
Talentenplein 154
8021 EZ Zwolle
i.huizen@kpz.nl
Studentnummer: 950410001

Thesisbegeleider: Hugo van den Ende
Begeleider op afstand: Ton Harbrink
Katholieke Willibrordsschool te Olst
Katholieke PABO Zwolle, mei 2018

Het stimuleren van leesmotiveatie

Hoe de leerkracht de leerlingen kan begeleiden bij het verhogen van de leesmotiveatie.

Probleemstelling

Bij leerlingen in groep 5 van de Katholieke basisschool te Olst ontbreekt de leesmotiveatie. Het stillezen verloopt dan ook niet zoals de leerkracht dit wilt. De ontbreken van de leesmotiveatie heeft effect op het technisch lezen.

Vooronderzoek

Uit de observatie blijkt dat de leerlingen geen één keer onder het stillezen allemaal lezen. De leerlingen geven aan graag in tijdschriften, stripboeken, leesboeken en informatieve teksten te willen lezen.

Een geschikte leesinterventie voor de leerlingen in groep 5 zijn de Stripboeken van 'Kijk en Lees'. De stripboeken zijn geschikt doordat ze een ideale opstap zijn naar het lezen van leesboeken. Ook zijn de stripboeken van 'Kijk en Lees' erop gericht om de leesmotiveatie van de leerlingen te stimuleren.

Vraagstelling

Hoe kan de leerkracht de leerlingen in groep 5 begeleiden bij het verhogen van de leesmotiveatie?

Conclusie theoretisch kader

De leesvaardigheid van leerlingen gaat omhoog door een divers aanbod aan leesmateriaal (Stichting lezen, 2013; PISA, 2015; Feskens, Kuhlmeier & Limpens, 2015). Strips zijn geschikt voor leerlingen met weinig leesmotiveatie (Van Koeven & Smits, 2014). De leerkracht kan de leesmotiveatie stimuleren door te praten over boeken en het vertrouwen in leerlingen te stimuleren (Broekhof & Pater, 2013; Top, 2017)

Ontwerpcriteria

Het ontwerp bestaat uit een breed tekstaanbod (Stichting lezen, 2013) met fictieve teksten (Feskens, Kuhlmeier & Limpens, 2015) en stripboeken van Kijk en Lees, informatieve teksten, tijdschriften en leesboeken. Het laat de leerkracht voorlezen (Chambers, 2012), de redenen om te lezen benoemen en het stimuleert de autonomie van de leerlingen (Top, 2017). Praten over boeken komt in het ontwerp voor, netzoals het inzetten van werkvormen bij het lezen (Broekhof & Pater, 2013). Het ontwerp laat de leesomgeving rijk inrichten (Chambers, 2012).

Het ontwerp

Het ontwerp komt op 4 verschillende manieren in de week uit. Op maandag en dinsdag lezen de leerlingen uit de stripboeken van Kijk en Lees en voeren ze de werkvormen hierbij uit. Op woensdag en donderdag lezen de leerlingen stil uit de Kidsweek, uit diverse tijdschriften en stripboeken en uit de boeken uit de bibliotheek. Op woensdag is er ook een optie voor voorlezen. Op vrijdag voert de leerkracht een boekenkring uit volgens de eisen van (Chambers, 2012)

Resultaten

Uit de observaties is gebleken dat de leerlingen nu allemaal kunnen stillezen onder het stilleesmoment. De leerlingen geven aan het lezen leuk te vinden, en lezen niet meer alleen omdat het moet. De leerlingen vinden het leuk om een boek in de klas te lezen. De leerkracht is tevreden met de stijging in de leesmotiveatie van de leerlingen. De technische leesvaardigheid is bij drie van de tien zwakste leerlingen toegenomen.

Conclusie

De leesmotiveatie van de leerlingen is gestimuleerd door de inzet van de stripboeken van 'Kijk en Lees' het gebruik van een divers leesaanbod, het inzetten van werkvormen en door het praten over boeken. De stilleesmomenten verlopen geconcentreerder bij de leerlingen. De leerkracht is tevreden over de leesmotiveatie stijging van de leerlingen en gaat dan ook verder met het inzetten van de boekenkring en het lezen van de Kidsweek in de klas.

Discussie

De leesomgeving kan rijker worden ingericht. Ouders van de leerlingen moeten worden betrokken bij het ontwerp voor een grotere stimulans op de leesmotiveatie. Het lezen in de stripboeken van 'Kijk en Lees' mag in een langer tijdsbestek worden ingezet.

Literatuur

Broekhof, K. & De Pater, N. (2013). *Kwestie van lezen, praten over boeken op de basisschool*. Amsterdam: Stichting Lezen.

Chambers, A. (2012). *Leesplan*. Leidschendam: NED Biblion

Feskens, R., Kuhlmeier, H. & Limpens, G. (2015). *PISA-2015 Amnient: CITO Stichting lezen*. (2013). *Beleidsaanbod*. Geraadpleegd op 19 oktober van: www.stichtinglezen.nl/Beleidsaanbod

Top, A. (2017). *Investeren in leesmotiveatie: het bevordert motivatie en leesvaardigheid op 22 januari 2018 van:*

Van Koeven, E., Smits, A. (2014). *Begin voor leesmotiveatie*. Geraadpleegd op 2 mei van: www.kpz.nl/leesmotiveatie

printed by: www.posterstudio.com

C. Verklaring uitvoering in de praktijk

Uitvoeringsblad in de praktijk erin doen

D. Verklaring gedragscode onderzoek

Verklaring gedragscode onderzoek

E. Meetinstrumenten en resultaten

E.1 Meetinstrument vooronderzoek: observatieformulier vooronderzoek

Datum meting:

Ingevuld door:

Minuten →	2	14	6	8	10
Datum:	L/ NL	L/ NL	L/ NL	L/ NL	L/ NL
Minuten →	12	14	16	18	20
Datum	L/ NL	L/ NL	L/ NL	L/ NL	L/ NL

Bij L wordt het aantal lezende leerlingen ingevuld. Bij NL wordt het aantal Niet lezende Leerlingen ingevuld.

E.2 Resultaten vooronderzoek: observatieformulier vooronderzoek

Datum metingen: 15 februari, 19 februari, 22 februari

Ingevuld door: de onderzoeker

Observatie stillezen

Minuten →	2	4	6	8	10
15 februari	18 L/6 NL	18 L/ 6 NL	17 L/ 7 NL	17 L/ 7 NL	17 L/ 7 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
15 februari	16 L/ 8 NL	15 L/ 9 NL	14 L/ 10 NL	14 L/ 10 NL	12 L/ 12 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
19 februari	18 L/4 NL	17 L/ 4 NL	16 L/ 8 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
19 februari	18 L/ 6 NL	17 L/ 7 NL	15 L/ 9 NL	12 L/ 12 NL	12 L/ 12 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
22 februari	19 L/ 5 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL	16 L/ 8 NL	16 L/ 8 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
22 februari	18 L/ 6 NL	17 L/ 7 NL	16 L/ 8 NL	15 L/ 9 NL	13 L/ 9 NL

E.3 Meetinstrument vooronderzoek: gestructureerde leerlingvragenlijst

Vragenlijst over lezen en boeken

Je gaat een paar vragen invullen over lezen en boeken. Je hoeft alleen zo eerlijk mogelijk te zeggen wat je van lezen vindt. Bij het invullen van de vragen moet je niet te lang nadenken.

Weet je het echt niet? Denk dan goed na en geef het antwoord dat jou het beste lijkt. Als je iets niet snapt, vraag het dan aan je juf.

Leerlinggegevens

Hoe oud ben je? ____

In welke groep zit je? Groep ____

Ben je een

- jongen

- meisje

Hoe goed ben je in lezen?

☐ heel goed

☐ gewoon

☐ niet goed

Hier beginnen de vragen van de vragenlijst.

Hoe vaak lees je in een boek op school?

☐ meerdere keren per dag

☐ 1 keer per dag

☐ paar keer per week

☐ 1 keer per week

☐ 1 keer per maand

☐ bijna nooit

Hoe vind je het om in de klas een boek te lezen?

☐ erg leuk

☐ best leuk

☐ niet zo leuk

☐ vervelend

Wat vind je leuker?

Zet een cirkel om de activiteit die je het leukste vindt

Lezen	of	computeren
Sporten	of	lezen
Lezen	of	huiswerk maken
Televisie kijken	of	lezen
Lezen	of	knutselen
Spelen	of	lezen

Weet jij hoe je moet zoeken naar een boek in de schoolbibliotheek?

- ☐ ja
- ☐ nee

Zijn er genoeg leuke boeken in de schoolbibliotheek?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Welke soort boeken lees je graag? Je mag meerdere vierkantjes aankruisen.

- ☐ Prentenboeken
- ☐ Informatieve boeken
- ☐ Tijdschriften
- ☐ Stripboeken
- ☐ Gedichten en versjes
- ☐ Leesboeken

Over welke onderwerpen lees je graag? Je mag meerdere hokjes aankruisen.

- ☐ Verliefdheid
- ☐ Sport
- ☐ Sprookjes
- ☐ Techniek
- ☐ Verhalen over vroeger
- ☐ School
- ☐ Griezelen
- ☐ Grappige boeken
- ☐ Natuur
- ☐ Dieren
- ☐ Andere landen
- ☐ Oorlog
- ☐ Vriendschap
- ☐ Ik lees graag over iets anders, namelijk:

Als de juf of meester iets vertelt over een boek vind ik dat meestal:

- ☐ Mijn juf vertelt nooit iets over een boek in de klas.
- ☐ Erg leuk
- ☐ Best leuk
- ☐ Niet zo leuk
- ☐ Vervelend

De volgende vragen gaan over het lezen thuis.

Hoe vaak lees je in een boek als je vrij bent (dus niet op school)?

- ☐ meerdere keren per dag
- ☐ 1 keer per dag
- ☐ paar keer per week
- ☐ 1 keer per week
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ bijna nooit

Kruis aan of iets vaak, nooit of soms gebeurt.

	Vaak	Nooit	Soms
Hoe vaak leest je vader of moeder voor?			
Hoe vaak praat je met je vader of moeder over boeken?			
Hoe vaak leest je vader of moeder zelf een boek?			

Zet een kruisje in het vakje 'ja' of 'nee'.

1) Lees je op school alleen maar omdat het moet?	Ja O nee O
2) Lees je veel als je vrij hebt?	Ja O nee O
3) Vind je lezen vervelend?	Ja O nee O
4) Lees je thuis veel?	Ja O nee O
5) Vind je het fijn om een boek uit de bieb te lezen?	Ja O nee O
6) Lees je 's avonds vaak in bed?	Ja O nee O
7) Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	Ja O nee O
8) Ga je vaak naar de bieb?	Ja O nee O
9) Vind je het leuk om voorgelezen te worden?	Ja O nee O
10) Vind je het leuk om te lezen?	Ja O nee O

E.4 Resultaten vooronderzoek: gestructureerde leerlingvragenlijst

1	Hoe goed ben je in lezen?	Heel goed	Gewoon	Niet goed											
	Antwoord leerlingen:	7	15	2											
2	Hoe vaak lees je in een boek op school?	Meerdere keren per dag	1 keer per dag	Paar keer per week	1 keer per week	1 keer per maand	Bijna nooit								
	Antwoord leerlingen:	12	6	4	1		1								
3	Hoe vind je het om in de klas een boek te lezen?	Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	vervelend										
	Antwoord leerlingen:	4	9	9	2										
4	Weet je hoe je moet zoeken naar een boek in de schoolbibliotheek?	Ja	Nee												
	Antwoord leerlingen:	22	2												
5	Zijn er genoeg leuke boeken in de schoolbibliotheek?	Ja	Nee												

	Antwoord leerlingen:	14	10												
6	Welke soort boeken lees je graag?	Prentenboe ken	Informati eve boeken	tijdschrif ten	stripboe ken	Gedicht en/ versjes	leesboek en								
	Antwoord leerlingen:	3	15	17	21	5	17								
7	Over welke onderwerpen lees je graag?	verliefdheid	sport	Sprookje s	techniek	Verhale n over vroeger	School	Griezel en	Grappi ge boeke n	Natu ur	Dier en	Ande re lande n	Oorl og	Vriendsc hap	Ander s:
	Antwoord leerlingen:	7	17	6	11	5	8	15	19	9	13	5	7	9	- Donal d Duck - auto's - dagbo ek van een muts
8	Als de juf of meester iets vertelt over een boek vind ik dat meestal	Mijn juf vertelt nooit iets over een boek	Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	vervelen d									
	Antwoord leerlingen:	1	13	8	2										

9	Hoe vaak lees je in een boek als je vrij bent? Dus niet op school?	Meerdere keren per dag	1 keer per dag	Paar keer per week	1 keer per week	1 keer per maand	Bijna nooit								
	Antwoord leerlingen:	5	5	6	1	2	5								
10	Hoe vaak leest je vader of moeder voor?	Vaak	Nooit	Soms											
	Antwoord leerlingen:	3	12	9											
11	Hoe vaak praat je met je vader of moeder over boeken?	Vaak	Nooit	soms											
	Antwoord leerlingen:	1	16	7											
12	Hoe vaak leest je vader of moeder zelf een boek?	Vaak	Nooit	Soms											
	Antwoord leerlingen:	7	3	14											
		Ja	Nee												
13	Lees je op school alleen maar omdat het moet?	13	11												

14	Lees je veel als je vrij hebt?	9	15												
15	Vind je lezen vervelend?	11	13												
16	Lees je thuis veel?	10	14												
17	Vind je het fijn om een boek uit de bieb te lezen?	21	3												
16	Lees je 's avonds vaak in bed?	17	7												
17	Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	13	11												
18	Ga je vaak naar de bieb?	13	11												
19	Vind je het leuk om voorgelezen te worden?	18	6												
20	Vind je het leuk om te lezen?	11	13												

E.5 Meetinstrument vooronderzoek: gestructureerde leerkrachtvragenlijst

Datum:

Leerkracht:

1. Wat doe je er tot op heden aan om de leesmotivatie binnen groep 5 te stimuleren?
-
-

2. Welke soort boeken interesseren de leerlingen in groep 5 het meest?

☐ Prentenboeken
☐ Informatieve boeken
☐ Tijdschriften
☐ Stripboeken
☐ Gedichten en versjes
☐ Leesboeken

3. Vinden gemiddeld genomen de leerlingen in groep 5 lezen:

☐ Leuk
☐ Neutraal
☐ Niet leuk

4. Hoe vaak doe je dit gemiddeld in de klas?

	dagelijks	één of een paar keer per week	één of paar keer per maand	paar keer per jaar	nooit
Leerlingen laten stillezen/ vrij lezen.					
Voorlezen aan de groep.					
Met ouders praten over het belang van (voor)lezen.					
Een leerling een boekpromotie laten geven.					
Deelnemen aan een project rondom boeken en lezen.					
Een boekenkring houden in de klas.					
Als leerkracht zijnde boeken aanprijzen.					
Zelf kinderboeken lezen en die bespreken met de groep.					
Zelf lezen tijdens het stillezen/vrij lezen.					
Werkvormen tijdens het lezen inzetten (bijv. theaterlezen, mandjeslezen).					

E.6 Resultaten vooronderzoek: gestructureerde leerkrachtvragenlijst

Datum: 1 februari 2018

Leerkracht: Tessa Hoogeland

1. Wat doet u er tot op heden aan om de leesmotivatie binnen groep 5 te stimuleren?

Voorlezen en het boekpromoten

Bewust leren boeken te zoeken in de bieb

Drie keer per week stillezen - veel korte leesbeurten bij WO vakken

2. Welke soort boeken interesseren de leerlingen in groep 5 het meest?

☐ Prentenboeken
☒ Informatieve boeken
☐ Tijdschriften
☒ Stripboeken
☐ Gedichten en versjes
☒ Leesboeken

3. Vinden gemiddeld genomen de leerlingen in groep 5 lezen:

☐ Leuk
☒ Neutraal
☐ Niet leuk

4. Hoe vaak doet u dit gemiddeld in de klas?

	dagelijks	één of een paar keer per week	één of paar keer per maand	paar keer per jaar	nooit
Leerlingen laten stillezen/ vrij lezen.	x				
Voorlezen aan de groep.		x			
Met ouders praten over het belang van (voor)lezen.				x	
Een leerling een boekpromotie laten geven.					x
Deelnemen aan een project rondom boeken en lezen.				x	
Een boekenkring houden in de klas.					x
Als leerkracht zijnde boeken aanprijzen.			x		
Zelf kinderboeken lezen en die bespreken met de groep.					x
Zelf lezen tijdens het stillezen					x
Werkvormen tijdens het lezen inzetten				x	

E.7 Meetinstrument vooronderzoek: interview leerkracht

Leerkracht interview

Datum:

Leerkracht:

Kunt u uitleggen wat u tot nu toe heeft gedaan om de leesmotivatie binnen groep 5 te stimuleren?

Wat is, denkt u, de werking geweest van deze middelen?

Wat is er vanuit de school gedaan om de leesmotivatie te stimuleren in groep 5?

Wat denkt u dat de werking hiervan is geweest?

Weet u welke tekstsoorten de leerlingen in groep 5 het meest interesseren?

Gebruikt u werkvormen tijdens het stillezen?

Heeft u er wel eens aan gedacht om zelf een boekenkring te organiseren?

Heeft u er wel eens aan gedacht om een boekpromotie door een leerling te laten geven?

E.8 Resultaten vooronderzoek: interview leerkracht

Leerkracht interview

Datum: 19 februari

Leerkracht: Tessa Hoogeland

Kunt u uitleggen wat u tot nu toe heeft gedaan om de leesmotivatie binnen groep 5 te stimuleren?

Ik lees de leerlingen voor en leer de leerlingen naar boeken zoeken in de bibliotheek. Ook lezen de leerlingen drie keer in de week stil. Hier wordt geen verwerkingsactiviteit aan gekoppeld. Ik geef de leerlingen leesbeurten bij de wereld oriënterende vakken. Ik prijs soms een kinderboek aan. Dit doe ik meestal rondom de Kinderboekenweek waarbij ik deelneem aan een, naar mijn idee, leesmotiverend project. Om de leesmotivatie te stimuleren laat ik de leerlingen soms lezen in tweetallen.

Wat is, denkt u, de werking geweest van deze middelen?

De leerlingen vinden het lezen tijdens de inzet van deze middelen leuker. Hierna lijkt dit weer af te zwakken. Het effect zou ik omschrijven als kortstondig.

Wat is er vanuit de school gedaan om de leesmotivatie te stimuleren in groep 5?

Schoolbreed is er aandacht voor het leesmotivatieprobleem. Hier is wat aan geprobeerd te doen door de introductie van de Bibliotheek Op School. Het effect hiervan is dat leerlingen nu in een groter boekenaanbod kunnen lezen dan voorheen. Er zijn ook meer leuke boeken dan in eerste instantie. Ik heb het idee dat de Bibliotheek Op School bijdraagt aan de leesmotivatie van de leerlingen.

Hoe vind u dat het stillezenmoment verloopt?

Ik vind dat het stillezen onrustig verloopt. Ik merk dat leerlingen hier last van hebben. Er is echt nog veel afleiding in deze groep. Er zijn leerlingen die lopen en die de leesboeken ruilen onder het lezen. Ook wordt er naar de wc gelopen terwijl hier de afspraak over is dat dit niet vooraf mag.

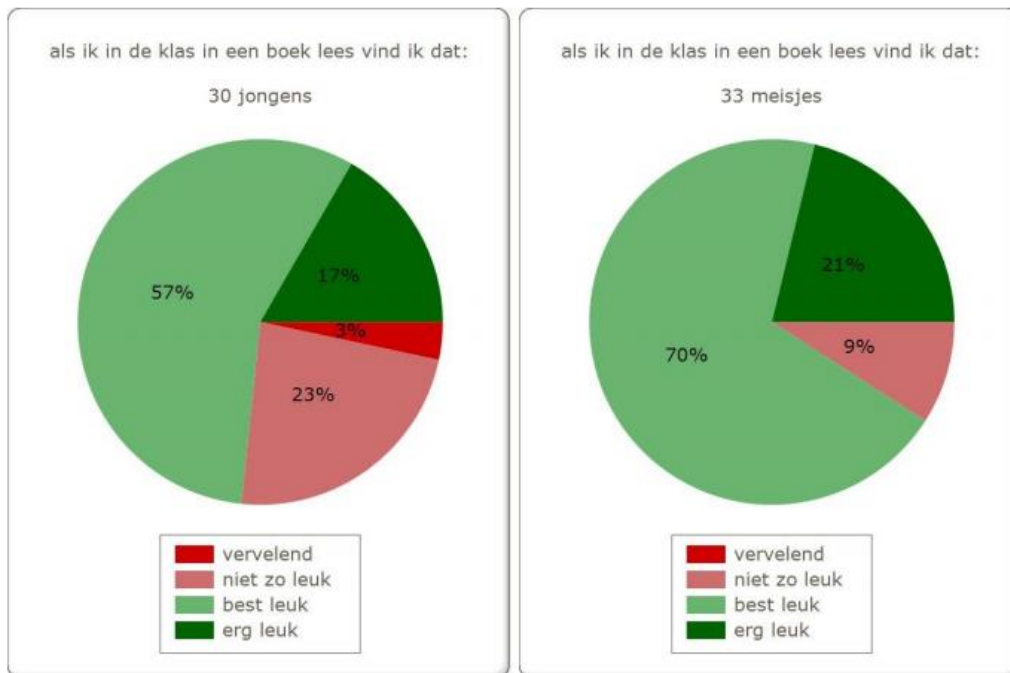
Heeft u er wel eens aan gedacht om zelf een boekenkring te organiseren?

Ik heb hier nog niet eerder aan gedacht. Ik zou, om eerlijk te zijn, niet goed weten hoe ik dit moet organiseren in de klas.

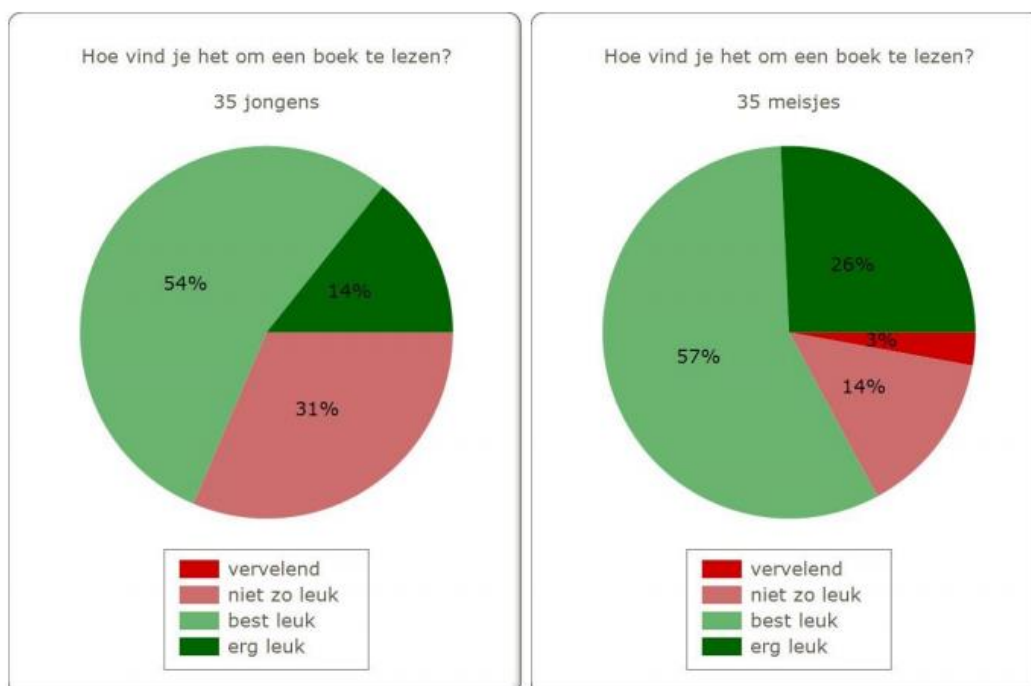
Heeft u er wel eens aan gedacht om een boekpromotie door een leerling te laten geven?

Ook bij deze vraag geldt dat ik hier nog niet eerder aan heb gedacht. Voor in de komende periode zou dit zeker een optie kunnen zijn.

E.9 Resultaten vooronderzoek: monitorresultaten de Bibliotheek Op School

Figuur 8. Resultaten 2016 van de leesmotivatie van alle leerlingen van de Katholieke Willibrordschool Olst (Glas, 2017).

Figuur 9. Resultaten uit 2017, van de leesmotivatie van alle leerlingen van de Katholieke Willibrordschool Olst (Glas, 2017).

E.10 Resultaten monitoren van het ontwerp: interview leerkracht

Interview leerkracht functioneren ontwerp

Datum: 23 maart

Interview met: Tessa Hoogeland

Hoe vind u het verloop van het ontwerp momenteel gaan?

Het ontwerp gaat bij de leerlingen steeds meer leven. De leerlingen zijn betrokken en raken enthousiast. Het lezen met de stripboeken verloopt heel goed. Het lezen met de Kidsweek vinden de leerlingen ook erg leuk. De informatieve teksten spreken de leerlingen aan, 's ochtends kunnen ze vaak niet wachten om te mogen beginnen in de kidsweek. Veel leerlingen zijn ook enthousiast over de moppen die in de kidsweek komen. Super om te zien. Ik zie dit als leerlingen waarbij de leesmotivatie steeds meer ontwikkelt. Het stillezen vind ik soms nog wat onrustig verlopen. Ik denk dat dit komt door het wisselen van het leesmateriaal na de 15 minuten. Hier kunnen wellicht afspraken met de leerlingen over worden gemaakt of wellicht kan de leerlingen worden geleerd hoe je wisselt.

Ik ben het meest enthousiast binnen het ontwerp over de uitvoering van de boekenkring. Ik ben zelf van plan dit in te blijven zetten. De leerlingen zijn gemotiveerd over het feit dat ze nieuwe boeken leren kennen. Ook zie ik leerlingen terugkomen met boeken die de week ervoor zijn aangeraden in de boekenkring. Erg gaaf.

Zijn er aanpassingen nodig in het ontwerp?

Naar mijn idee hoeven er geen grote aanpassingen worden gedaan aan het ontwerp. Wel kunnen we met de leerlingen bespreken hoe het wisselen het meest optimaal kan verlopen. Ook zou ik de boekenkring langer willen inzetten. In plaats van een half uur zou ik graag 3 kwartier lang een boekenkring op vrijdag willen.

E.11 Meetinstrument monitoren van het ontwerp: leeslogboek

Leeg leeslogboek voor leerkracht en onderzoeker

Ontwerp week 1
Maandag- 'Kijk en Lees'
- Hoe verliep het zelfstandig lezen uit de stripboeken - Hoe ging het samen lezen uit de stripboeken (werkvorm) - Hoe ging het voorlezen aan de klas in groepjes? - Aandachtspunten:
Dinsdag- 'Kijk en Lees'
- Hoe verliep het zelfstandig lezen uit de stripboeken - Hoe ging het samen lezen uit de stripboeken (werkvorm) - Hoe ging het voorlezen aan de klas in groepjes? - Aandachtspunten:
Woensdag- voorlezen/stillezen
- Hoeveel leerlingen kozen voor het zelfstandig lezen? - Hoe ging dit zelfstandig lezen? - Hoeveel leerlingen kozen voor het voorlezen? - Hoe verliep dit voorlezen? - Aandachtspunten:
Donderdag- stillezen
- Hoe verliep dit stillezen? - Welk aanbod werd (veel) gelezen? - Aandachtspunten:
Vrijdag- Boekenkring
- Hoe verliep deze boekenkring? - Waren de leerlingen betrokken bij de boekenkring? - Aandachtspunten voor de volgende boekenkring:

E.12 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp: het leeslogboek

Ontwerp week 1
Maandag 5 maart stripboeken
Vandaag is begonnen met de uitvoering van het ontwerp in groep 5. De leerlingen waren erg enthousiast over de stripboeken van Kijk en Lees. Het was voor bijna alle leerlingen nieuw, de betrokkenheid was dan ook hoog. Er is vandaag een begin gemaakt met de uitleg van het ontwerp in de groep en wat dit voor maandag en dinsdag met Kijk en Lees inhield. Er werd vandaag kennis gemaakt met de stripboeken. De leerlingen lazen in hun eigen stripboek i.v.m. het leesniveau. De introductie van het stripboek en het lange verhaal werden vandaag gelezen. Er is vandaag i.v.m. de tijd en het lezen van het lange verhaal nog geen werkvorm toegepast.
Dinsdag 6 maart stripboeken
Vandaag hebben de leerlingen voor het eerst gelezen met de werkvorm. De uitleg was vanuit de onderzoeker wat langer doordat de werkvorm werd geïntroduceerd en deze duidelijk moest worden uitgelegd. De leerlingen lazen eerst zelf de vooraf gekozen strip. Deze tekst oefenen ze na het lezen 5 minuten lang op het oefenen van de stemmetjes van de karakters en het lezen met intonatie. De time timer wordt hierbij ingezet, zodra deze is afgelopen, zitten de leerlingen bij hun vaste leesmaatje. Dan mogen de leerlingen in tweetallen de tekst met de karakters gaan oefenen. De leerlingen waren enthousiast hierover het lezen ging goed, het leesdoel is behaald. Het lezen in tweetallen verliep ook goed. De leerlingen bespraken zelf de rolverdeling en loste ook onderlinge problemen op.
Woensdag 7 maart keuze dag
Het viel de onderzoeker op dat veel leerlingen toch kozen voor het voorlezen. Er is voorafgaande namelijk aandacht besteed aan het 'waarom' van het lezen. De leerlingen kwamen zelf met punten over waarom we lezen en waarom dit zo belangrijk is. Uiteindelijk kozen 20 leerlingen voor het voorlezen tegenover 4 leerlingen die voor het stillezen met het materiaal kozen. Het voorlezen door de leerkracht gebeurde vanuit het boek 'de korenwolf; de verdwijning van de mislukte Barbie'. De leerlingen luisterde aandachtig naar de onderzoeker tijdens het voorlezen. De leerlingen die stillezen werden soms even afgeleid als er iets onverwachts in het voorleesboek gebeurde. Hierna lazen ze weer rustig verder.
Donderdag 8 maart observatie stillezen met uitgebreid leesaanbod
Er is vandaag een halfuur geobserveerd in groep 5 tijdens het stillezen. Het viel de onderzoeker op dat de leerlingen bij binnenkomst al meteen hun boek pakken en een aantal leerlingen ook al zelfstandig beginnen te lezen. Andere leerlingen kletsen en wachten net zolang tot dat de leerkracht aangeeft dat er moet worden begonnen met het lezen. Tijdens het stillezen leest de leerkracht met een Ralfi groepje. Dit leidt soms af, kinderen kijken op om de aanwijzingen van de leerkracht naar de Ralfi groep te kunnen volgen. Verder ging het stillezen tussen de 5 en de 20 ^e minuut erg goed. Hierna werd het wat onrustiger. Leerlingen gingen lopen om tijdschriften te wisselen (dit mag na 15 min lezen) en ook mochten de leerlingen een verwerkingskaart van het gelezen boek kiezen. Sommige leerlingen zochten ook contact met elkaar onder het lezen, of werden afgeleid door eigen materialen (gum, ketting). Wel was de motivatie voor het lezen met de tijdschriften en de kidsweek kranten hoog. De leerlingen waren betrokken en lazen deze graag. Het viel de onderzoeker op dat deze leerlingen ook minder wisselden en meer geconcentreerd aan het lezen waren. Het doel is behaald de leerlingen hebben gelezen.
Vrijdag 9 maart boekenkring

De boekenkring werd vandaag voor het eerst gegeven. De leerlingen moesten wennen aan het in de kring zitten maar met duidelijk afspraken werd er goed naar elkaar geluisterd en was het kwartier ook goed te doen voor de leerlingen.

De boekenkring bestond vandaag uit de introductie van het boek: 'erge Ellie en nare Nellie' door de leerkracht. De leerlingen hadden zeer veel interesse in dit boek en gaven aan zelf ook dit boek te willen gaan lezen. Hierna hebben de leerlingen aan elkaar in tweetallen hun boeken gepromoot. De leerlingen waren enthousiast over deze opdracht.

Hierna hebben een paar leerlingen dit ook klassikaal mogen laten zien. De vraag waar het hierbij om draaide was: 'waarom moeten wij nu jullie boeken lezen?'

Het doel van vandaag was dat de leerlingen betrokken zouden zijn bij de boekenkring en dat ze interesse zouden opbrengen voor nieuwe boeken. Dit doel is behaald.

Ontwerp week 2

Maandag 12 maart kijk en lees

Vandaag is de werkvorm opnieuw uitgelegd door de onderzoeker. Dit is gedaan zodat de leerlingen hierna opnieuw aan de slag konden gaan. Het lezen ging in de groepjes goed. De leerlingen wisten wat ze konden doen op het gebied van intonatie en het lezen met 'stemmetjes'. Ook waren de leerlingen betrokken en gemotiveerd.

Dinsdag 13 maart kijk en lees

Vandaag was de tweede keer in deze week waarop het ontwerp in de klas werd ingezet. De leerlingen hebben enthousiast gelezen in het stripboek en hierna de werkvorm uitgevoerd. De groepjes blijven hetzelfde zodat de leerlingen structuur kan worden geboden. De betrokkenheid was ook vandaag weer hoog. Na de werkvorm mag nu ook een groepje voor de groep voorlezen. Dit is toegevoegd om de leerlingen te blijven uitdagen.

Woensdag 14 maart keuze dag

Veel leerlingen kozen wederom voor het voorlezen door de onderzoeker. Wel waren het andere kinderen dan de vorige keer die voor het zelfstandig lezen nu kozen. Nu kozen 18 leerlingen voor het voorlezen lezen en 6 voor het zelf lezen. De motivatie was zowel bij de leerlingen die stillezen als bij de 'voorlees leerlingen' hoog.

Donderdag 15 maart observatie stillezen uitgebreid leesaanbod

Het stillezen ging goed vandaag. De leerlingen zijn gewend aan het leesaanbod doordat dit vorig week al is geïntroduceerd. De kidsweek en de tijdschriften zijn populair bij de leerlingen. Er is gevraagd door de leerlingen of dit aanbod ook op andere manieren in de week mag worden gelezen. Afgesproken met de leerkracht is dat de kidsweek ook op andere momenten in de week mag worden gelezen. Als leerlingen dus klaar zijn met hun werk mogen ze hier uit lezen. Dit geldt alleen voor de kidsweek doordat deze iedere week opnieuw wordt uitgebracht.

De leesmotivatie is hoog. De leerlingen lezen geconcentreerd en hoeven minder worden aangesproken op hun leesgedrag. Ook is de intrinsieke motivatie hoger. Leerlingen lijken minder naar de wc te gaan en vertonen minder vluchtgedrag.

Vrijdag 16 maart Boekenkring

De boekenkring werd deze week voor de tweede keer binnen dit ontwerp gehouden. Veel leerlingen wisten nu al beter wat het in de kring zitten inhield, dit verliep dan ook goed.

Binnen de boekenkring was er vandaag aandacht voor de vragen van Aiden Chambers over het boekgesprek. De vragen hiervan zijn onder te verdelen in categorieën. Door deze categorieën stap voor stap op het bord te zetten kregen de leerlingen een duidelijk overzicht over welke vragen ze eventueel over het boek van hun maatje konden stellen. De onderzoeker heeft dit eerst voorgedaan met een gesprek

met de leerling. Dit werkte goed. Veel leerlingen waren geïnteresseerd in de boeken van een andere leerlingen. Vragen als 'is het spannend of grappig?' kwamen langs.

Ontwerp week 3

Maandag 19 maart kijk en lees

De leerlingen zijn zo enthousiast dat er nu steeds vaker voorleesbeurten worden uitgedeeld in de groep, iets waar vorige week mee is begonnen vanuit een idee van een leerling. Een groepje dat samen de stripboeken heeft gelezen mag het voorlezen voor in de klas. Voor veel leerlingen is dit erg motiverend. Ze doen allemaal erg hun best om uitgekozen te worden. En willen graag laten horen hoe goed ze dit kunnen.

Dinsdag 20 maart kijk en lees

Vandaag is het ontwerp een half uur langer in de klas uitgevoerd. Dit is veroorzaakt door een gat in het rooster. Hierdoor zijn er meer leerlingen aan de beurt gekomen met het voorlezen voor de klas. De leerlingen waren wederom erg enthousiast. Geluidsniveau is hierdoor soms nog wel iets dat als lastig wordt ervaren. De leesmotivatie bleef ook vandaag weer hoog.

Woensdag 21 maart Keuze dag

Vandaag was de klas verdeeld over het zelf lezen met het uitgebreide boekenaanbod en het voorlezen door de leerkracht. Het aantal leerlingen dat zelf las is gegroeid tot 10, de 14 andere leerlingen kozen voor het voorlezen. De leerlingen die zelf lasen keken soms op maar hierna lasen ze geconcentreerd weer verder. De leerlingen die kozen voor het voorlezen luisterden aandachtig naar de leerkracht die voorlas. De leerlingen die zelf lasen gaven aan dat het eigen gelezen boek momenteel te leuk was om te laten liggen. De leerlingen die voor het voorlezen kozen, gaven aan dit te willen doen omdat het boek van de Korenwolf zo leuk was.

Donderdag 22 maart Observatie stillezen uitgebreid leesaanbod

De kinderen hebben gelezen uit het uitgebreide leesaanbod. Deze bestond uit de kidsweek, de tijdschriften en de leesboeken afkomstig uit de bibliotheek op school. De leerlingen mogen na een kwartier wisselen van leesmateriaal. Het is wel zo dat dit de andere leerlingen stoort. Een aantal leerlingen worden hier erg veel door afgeleid. Daarom is afgesproken dat de leerlingen de volgende keer maar 1 keer mogen wisselen van leesmateriaal. Verder ging het lezen bij veel leerlingen goed en was er weinig demotivatie voor het lezen te zien.

Opvallend was dat een leerling uit de klas heeft voorgesteld of leesboeken van thuis mee naar school mogen worden genomen voor tijdens het stillezen op de donderdag. Dit past zeker bij het stillezen op donderdag en bij dit ontwerp de onderzoeker heeft dan ook aangegeven dat dit zeker mag.

Vrijdag 23 maart Boekenkring

De boekenkring was vandaag een groot succes. De leerlingen zijn inmiddels gewend aan het boekgesprek en kunnen nu al veel beter doorvragen op elkaars antwoorden. Dit hebben ze echt geleerd. Ook was er een nieuw aspect toegevoegd, de leerlingen mochten zoeken naar 'een woord dat je niet vaak hoort'. Er kwamen woorden naar voren als 'kapel en tiramisu'. Ook waren de leesbeurten vandaag iets wat de leerlingen zeer motiveerde. Ze waren betrokken en willen bijna allemaal graag voorlezen. Het hierbij letten op het lezen met intonatie en 'stemmetjes' vinden de leerlingen ook leuk.

Verder mogen net zoals gister is geïntroduceerd, nu ook op donderdag leesboeken van thuis worden meegenomen voor de boekenkring van vandaag.

Ontwerp week 4
Maandag 26 maart kijk en lees
De leerlingen waren vandaag moe, dit af de leerkracht van te voren ook aan. Het samen lezen met Kijk en Lees liep hierdoor minder, de leerlingen waren minder geconcentreerd. Het eerst zelfstandig lezen van de strip verliep wel goed. Het hierna samen lezen in de groep ging minder goed, de leerlingen hadden moeite om zicht te concentreren op de taak. Ook gaat het lezen normaal op stemniveau heel goed maar was dit vandaag moeilijker voor de leerlingen. De onderzoeker houdt in de gaten of dit gedrag tijdelijk is. Wanneer dit niet het geval is, en het specifiek alleen tijdens het lezen in de stripboeken van 'Kijk en Lees' voorkomt, wordt er gekeken of er misschien iets moet worden aangepast binnen het ontwerp.
Dinsdag 27 maart kijk en lees
Het lezen ging goed vandaag, veel leerlingen waren gemotiveerd en zelfstandig goed de strip aan het voorbereiden. De voorleesbeurten hier tussendoor gingen goed, dit motiveert de leerlingen goed. De leerlingen gaan steeds meer vooruit in het lezen met stemmen en intonatie. De voorleesbeurten werken hier goed bij. Ook was er vandaag een heel verschil met gisteren, de leerlingen waren geconcentreerd en hadden geen last van externe factoren die het lezen belemmerden.
Woensdag 28 maart Keuze dag
Vandaag kozen 14 leerlingen voor het zelfstandig lezen. Dit keer kozen 10 leerlingen kozen voor het voorlezen. Meer dan de helft koos vandaag voor het eerst binnen het ontwerp voor het zelfstandig lezen met het uitgebreide leesmateriaal. De leerlingen gaan steeds gemotiveerder zelfstandig lezen. De onderzoeker houdt in de gaten of dit komende weken ook zo wordt doorgezet. Het stillezen verliep goed er was veel rust in de groep ook tijdens het voorlezen.
Donderdag 29 maart Observatie stillezen uitgebreid leesaanbod
De leerlingen hebben vandaag gelezen in het uitgebreide boekenaanbod. Dit bestond uit de kidsweek, uit de leesboeken vanuit de bibliotheek en uit leesboeken van de leerlingen die ze van thuis mee mochten nemen. Ook zijn er tijdschriften en stripboeken beschikbaar waar de leerlingen uit lezen. Veel leerlingen kiezen voor de kidsweek om uit te lezen. Nieuw was vandaag dat er na het lezen even werd besproken over wat ze hadden gelezen. Dit wordt voortaan meegenomen voor in de boekenkring. De leerlingen vertellen elkaar dan over wat ze hebben gelezen en wat ze er van vonden. De andere leerlingen kunnen hier dan vragen over stellen. Het stillezen ging zelf goed, er was rust in de groep en leerlingen lazen geconcentreerd. Weinig correcties zijn nog nodig.
Vrijdag 30 maart Boekenkring
De boekenkring was een succes. Vandaag werden de vragen van Aiden Chambers op het bord getoond. De leerlingen mochten in tweetallen hier over praten en hierover vertellen in de klas. Ook kregen de leerlingen de opdracht om in de kring hun boek 3 plekken door te geven naar links. Zo had iedere leerling een ander boek in hun handen. Hier mochten ze uit gaan lezen om het boek te 'proeven'. Zo leren ze wat leuk is om te lezen en wat ze misschien niet zo leuk vinden. Ook gaven de leerlingen aan om het 'geproefde' boek wel te willen lezen. Ook was er vandaag ruimte om te vertellen over de gelezen artikelen in de kranten en tijdschriften. Dit reclame maken voor elkaars gelezen verhalen gaat de leerlingen steeds beter af in de boekenkring. De leerlingen zijn gemotiveerd en beleven er zichtbaar plezier in. De leerlingen konden positief vertellen over hun gelezen boek en waren gemotiveerd om hier meer over te weten te komen. De boekenkring verliep rustig en er was een hoge betrokkenheid.

Ontwerp week 5
Maandag 2 april kijk en lees
Door 2 ^e paasdag is er vandaag geen school en dus geen uitvoering van het ontwerp geweest. Afsproken met de leerkracht is om op dinsdag 3 april een halfuur het ontwerp uit te voeren.
Dinsdag 3 april kijk en lees
Vandaag is er een half uur gelezen in de stripboeken van Kijk en Lees. De leerlingen hebben geconcentreerd en gemotiveerd gelezen. De leerkracht hoefde dit keer geen kinderen te motiveren om te lezen dit lukte vanuit de leerlingen zelf. Ook waren de leesbeurten dit keer een succes.
Woensdag 4 april Keuze dag
Vandaag mochten de leerlingen weer kiezen tussen het zelfstandig lezen en het voorlezen door de leerkracht uit het boek de Korenwolf. Vandaag kozen 12 leerlingen voor het zelfstandig lezen en 12 leerlingen voor het voorlezen. Hiermee lijkt er de afgelopen weken geen vooruitgang te zijn op het voorlezen of op het zelfstandig lezen. De leerlingen tonen wel bij datgene wat ze kiezen een hoge motivatie en vinden het ook echt leuk. Dit valt de onderzoeker op doordat ze onderling hier over praten en ze dit ook aangeven bij de leerkracht. Het leesboek van de Korenwolf maakt veel leerlingen ook enthousiast.
Donderdag 5 april Observatie stillezen uitgebreid leesaanbod
Vandaag is het stillezen met het uitgebreide leesaanbod geobserveerd. De leerlingen zijn het eerste kwartier zeer goed stil aan het lezen geweest. Hierna mag er worden gewisseld en dit zorgt soms nog voor een klein beetje onrust in de klas. Hier wordt al aan gewerkt door hier afspraken over te maken maar de leerlingen hebben tijd nodig om dit te leren.
Vrijdag 6 april Boekenkring
Vandaag stond de boekenkring op de planning. De leerlingen mochten elkaar voorlezen en na aanleiding hiervan kijken of ze het boek ook zouden willen lezen. Veel leerlingen hadden interesse in het boek dat hen werd voorgelezen. De onderzoeker introduceerde het boek Zeer Ernstige Operatie Menten uit de schoolbibliotheek. De leerlingen waren enthousiast en gaven aan dit boek ook te willen lezen. Ook was er tijdens deze boekenkring aandacht voor de basisvragen. De leerlingen mochten vandaag ook zelf vragen bedenken over het boek. Vragen die toen naar boven kwamen waren: 'staan er veel plaatjes in het boek? Is het een A- of een B-boek? Is het grappig? Vind je het leuk? Er was interesse vanuit de leerlingen zelf in deze boeken.

Ontwerp week 6
Maandag 5 maart kijk en lees
De leerlingen lezen vandaag weer uit de stripboeken van Kijk en Lees. De laatste groepjes zijn aan de beurt geweest met het voorlezen aan de groep. De leerlingen waren wederom enthousiast en de betrokkenheid was hoog. Veel leerlingen vroegen of de boeken van Kijk en Lees niet in de klas mochten blijven. De leerlingen gaven aan dat ze er graag vaker uit zouden willen lezen.
Dinsdag 6 maart kijk en lees
Vandaag is er voor de laatste keer gelezen uit de stripboeken van Kijk en Lees. De leerlingen mochten hier vandaag vrij uit lezen. Dit hield in dat ieder kind zelf een stripboek mocht kiezen dat hem leuk leek en dat hierbij niet op niveau werd gelet. Veel leerlingen hadden aangegeven dit graag een keer te willen doen zodat ze ook een ander stripboek konden lezen. Dit geeft wederom aan dat de intrinsieke leesmotivatie bij dit deel van het ontwerp erg hoog ligt.
Woensdag 7 maart Keuze dag
Vandaag was de laatste dag dat er werd voorgelezen. Uiteindelijk kozen 12 leerlingen voor het voorlezen en 12 leerlingen voor het zelfstandig lezen. Bij zowel het stillezen als bij het voorlezen was de betrokkenheid hoog en waren de leerlingen gemotiveerd. Het boek van de 'Korenwolf' blijft nog even in de klas zodat de leerkracht hier verder uit kan voorlezen.
Donderdag 8 maart Observatie stillezen uitgebreid leesaanbod
Zie voor de uitgebreide observatie van vandaag het observatieverslag. Het viel vandaag op dat vooral het eerste kwartier het lezen heel goed ging. De leerlingen zijn dan gemotiveerd en lezen uit het uitgebreide boekenaanbod. Maar zodra de leerlingen mogen wisselen, leidt dit veel leerlingen toch af. Hierdoor ontstaat er iets meer onrust dan in het 1 ^e kwartier van dit stillezen. Het zou zo kunnen zijn dat wanneer er niet meer wordt gewisseld en er dus niet meer wordt gelopen de leerlingen een half uur kunnen stillezen.
Vrijdag 9 maart Boekenkring
Vandaag is de laatste boekenkring gehouden. Veel leerlingen hadden een boek van thuis mee wat zorgde voor een hoge interesse van de leerlingen onderling. Ze wilde van alles weten over het boek 'de fantastische boomhut met wel 13 verdiepingen'. De leerlingen vroegen dingen als 'waarom is het grappig? En; staan er veel plaatjes in? Hoe snel had jij het boek uit?' 19 van de 24 leerlingen gaven na deze boekintroduktie aan dit boek ook graag te willen gaan lezen. Het boek dat de leerkracht introduceerde was een boek voor de sterkere AVI lezers in de groep. Het boek van de Grote Vriendelijke Reus, trok veel aandacht bij de leerlingen. Het voorlezen hieruit maakte de leerlingen nieuwsgierig naar het verhaal. Als laatste hebben de leerlingen ook weer gepraat aan de hand van de 3 soorten vragen van Chambers (2012). De tweetallen waren vandaag anders dan normaal zodat leerlingen wel iemand spraken die ze nog niet eerder hadden gesproken over hun boek. Dit werkte goed alle leerlingen hebben een gesprek gevoerd over hun boek. De onderzoeker is wel van mening dat het goed blijft gaan als de leerkracht van te voren dit gesprek voordoet met een leerling. Zo leren de leerlingen ook door te vragen.

E.13 Resultaten bij het monitoren van het ontwerp: de wekelijkse stilleesobservatie

Minuten →	2	4	6	8	10
8 maart	20 L/ 4 NL	19 L/ 5 NL	20 L/ 4 NL	20 L/ 4 NL	20 L/ 4 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
8 maart	20 L/ 4 NL	21 L/ 3 NL	18 L/ 6 NL	17 L/ 7 NL	17 L/ 7 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
15 maart	19 L/ 5 NL	19 L/ 5 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
15 maart	19 L/ 5 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL	19 L/ 5 NL	20 L/ 4 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
22 maart	24 L/ 0 NL	22 L/ 2 NL	22 L/ 2 NL	21 L/ 3 NL	20 L/ 4 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
22 maart	19 L/ 5 NL	19 L/ 5 NL	19 L/ 5 NL	18 L/ 6 NL	18 L/ 6 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
29 maart	21 L/ 3 NL	21L/ 3NL	22 L/ 2 NL	22 L/ 2 NL	21 L/ 3 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
29 maart	20 L/ 4 NL	20 L/ 4 NL	20 L/ 4 NL	21 L/ 3NL	21 L/ 3 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
5 april	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL	21 L/ 3 NL	21 L/ 3 NL	21 L/ 3 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
5 april	20 L/ 4 NL	22 L/ 2 NL	23 L/ 1 NL	22 L/ 2 NL	21 L/ 3 NL
Minuten →	2	4	6	8	10
12 april	24 L/ 0 NL	22 L/ 2 NL	23 L/ 1 NL	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL
Minuten →	12	14	16	18	20
12 april	24 L/ 0 NL	22 L/ 2 NL	24 L/ 0 NL	24 L/ 0 NL	22 L/ 2 NL

E.14 Meetinstrument bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerlingvragenlijst

Vragenlijst over lezen en boeken

Je gaat weer een paar vragen invullen over lezen en boeken op school. Je moet de vragen zo eerlijke mogelijk beantwoorden. Bij het invullen van de vragen moet je niet te lang nadenken.

Weet je het echt niet? Denk dan goed na en geef het antwoord dat jou het beste lijkt. Als je iets niet snapt, vraag het dan aan je juf.

Leerlinggegevens

Hoe oud ben je? _____

In welke groep zit je? Groep _____

Ben je een

- jongen

- meisje

Hoe goed ben je in lezen?

☐ heel goed

☐ gewoon

☐ niet goed

Hier beginnen de vragen van de vragenlijst.

Hoe vaak lees je in een boek op school?

☐ meerdere keren per dag

☐ 1 keer per dag

☐ paar keer per week

☐ 1 keer per week

☐ 1 keer per maand

☐ bijna nooit

Hoe vind je het om in de klas een boek te lezen?

☐ erg leuk

☐ best leuk

☐ niet zo leuk

☐ vervelend

Wat vind je leuker?

Zet een cirkel om de activiteit die je het leukste vindt

Lezen	of	computeren
Sporten	of	lezen
Lezen	of	huiswerk maken
Televisie kijken	of	lezen
Lezen	of	knutselen
Spelen	of	lezen

Welke soort boeken lees je graag? Je mag meerdere vierkantjes aankruisen.

- ☐ Prentenboeken
- ☐ Informatieve boeken
- ☐ Tijdschriften
- ☐ Stripboeken
- ☐ Gedichten en versjes
- ☐ Leesboeken

Als de juf of meester iets vertelt over een boek vind ik dat meestal:

- ☐ Erg leuk
- ☐ Best leuk
- ☐ Niet zo leuk
- ☐ Vervelend
- ☐ Mijn juf vertelt nooit iets over een boek in de klas.

De volgende vragen gaan over het lezen thuis.

Hoe vaak lees je in een boek als je vrij bent (dus niet op school)?

- ☐ meerdere keren per dag
- ☐ 1 keer per dag
- ☐ paar keer per week
- ☐ 1 keer per week
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ bijna nooit

Zet een kruisje in het vakje van 'ja' of 'nee'.

1) Lees je op school alleen maar omdat het moet?	Ja O nee O
2) Lees je veel als je vrij hebt?	Ja O nee O
3) Vind je lezen vervelend?	Ja O nee O
4) Lees je thuis veel?	Ja O nee O
5) Vind je het fijn om een boek uit de bieb te lezen?	Ja O nee O
6) Lees je 's avonds vaak in bed?	Ja O nee O
7) Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	Ja O nee O
8) Ga je vaak naar de bibliotheek?	Ja O nee O
9) Vind je het leuk om voorgelezen te worden?	Ja O nee O
10) Vind je het leuk om te lezen?	Ja O nee O

Vraag over het lezen van de Kidsweek

Hoe vond je het om te lezen in de kidsweek?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Schrijf een uitleg bij je keuze hierboven:

Vragen over het lezen van de stripboeken van kijk en lees

Hoe vond je het om **zelf** te lezen in de stripboeken van Kijk en Lees?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Wat vond je van het in groepjes samen lezen van een strip?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Wat vind je van de stripverhalen van Kijk en Lees?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Schrijf een uitleg bij je keuze hierboven:

Zou je meer stripboeken willen lezen van kijk en lees?

- ☐ ja
- ☐ nee

Hoe vond je het om te lezen uit de tijdschriften?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Vragen over de boekenkring

Wat vind je van de boekenkring die we afgelopen weken in de klas hebben gehouden?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Zou je vaker een boekenkring willen in de klas?

- ☐ ja
- ☐ nee

Schrijf op waarom je wel of niet vaker een boekenkring wilt in de klas.

Hoe vind je het als de juf voorleest in de klas?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

Hoe vind je het stillezen met de kidsweek, de tijdschriften, je eigen leesboek of je leesboek uit de bibliotheek?

- ☐ erg leuk
- ☐ best leuk
- ☐ niet zo leuk
- ☐ vervelend

E.15 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerlingvragenlijst

1	Hoe goed ben je in lezen?	Heel goed	Gewoon	Niet goed					
		8	16						
2	Hoe vaak lees je in een boek op school?	Meerdere keren per dag	1 keer per dag	Paar keer per week	1 keer per week	Paar keer per week	1 keer per week	1 keer per maand	Bijna nooit
		14	4	6					
3	Hoe vind je het om in de klas een boek te lezen?	Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	vervelend				
		11	12	1					
4	Welke soort boeken lees je graag?	Prentenboeken	Informatieve boeken	Tijdschriften	Stripboeken	Gedichten en versjes	leesboeken		
		2	11	12	22	8	20		
5	Als de juf iets vertelt over een boek vind ik dat meestal	Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	Vervelend	Mijn juf vertelt nooit over een boek			
		7	12	3		1			
6	Hoe vaak lees je in een boek als je vrij bent?	Meerdere keren per dag	1 keer per dag	Paar keer per week	1 keer per week	1 keer per maand	Bijna nooit		
		6	9	7			2		
		Ja	Nee						
1	Lees je op school alleen maar omdat het moet?	4	19	1 ongeldig					
2	Lees je veel als je vrij hebt?	13	11						

3	Vind je lezen vervelend?	3	21						
4	Lees je thuis veel?	15	9						
5	Vind je het fijn om een boek uit de bieb te lezen?	20	4						
6	Lees je 's avonds vaak in bed?	12	11						
7	Vind je het leuk om elke dag een verhaal te lezen?	15	9						
8	Ga je vaak naar de bibliotheek?	12	12						
9	Vind je het leuk om voorgelezen te worden?	20	4						
10	Vind je het leuk om te lezen?	21	3						
		Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	Vervelend				
7	Hoe vond je het om te lezen in de kidsweek?	16	5	2	1				
8	Hoe vond je het om zelf te lezen in de stripboeken van Kijk en Lees?	19	4		1				
9	Wat vond je van het in groepjes, samen lezen van een strip?	18	5	1					
10	Wat vind je van de stripverhalen van Kijk en Lees?	19	4		1				
		ja	nee						

11	Zou je meer stripboeken willen lezen van Kijk en Lees?	23	1						
		Erg leuk	Best leuk	Niet zo leuk	vervelend				
12	Hoe vond je het om te lezen uit de tijdschriften?	18	4	2					
13	Wat vind je van de boekenkring in de klas?	9	11	3	1				
14	Zou je vaker een boekenkring willen in de klas?	Ja 20	Nee 4						
15	Hoe vind je het als de juf voorleest in de klas?	23			1				
16	Hoe vind je het stillezen met de kidsweek, tijdschriften leesboek uit bibliotheek?	15	8		1				

E.16 Meetinstrument bij het meten van het ontwerp: gestructureerde leerkrachtvragenlijst

Leerkrachtenquête

Datum:

Leerkracht:

1. Welke categorie boeken interesseren de leerlingen in groep 5 het meest?

- ☐ Prentenboeken
- ☐ Informatieve boeken
- ☐ Tijdschriften
- ☐ Stripboeken
- ☐ Gedichten en versjes
- ☐ Leesboeken

2. Vinden de leerlingen in groep 5, gemiddeld genomen, het lezen:

- ☐ Leuk
- ☐ Neutraal
- ☐ Niet leuk

3. Hoe vaak voer je de volgende leeshandelingen per week uit?

	dagelijks	één of een paar keer per week	één of paar keer per maand	paar keer per jaar	nooit
Leerlingen laten stillezen/ vrij lezen.					
Voorlezen aan de groep.					
Met ouders praten over het belang van (voor)lezen.					
Een leerling een boekpromotie/leesbeurt laten geven.					
Deelnemen aan een project rondom boeken en lezen.					
Een boekenkring houden in de klas.					
Als leerkracht zijnde boeken aanprijzen.					
Zelf kinderboeken lezen en die bespreken met de groep.					
Zelf lezen tijdens het stillezen/vrij lezen.					
Werkvormen tijdens het lezen inzetten (bijv. theaterlezen, mandjeslezen).					

4. Hoe heb je het lezen en de inzet van de werkvorm ervaren met de stripboeken van 'Kijk en Lees?'

5. Hoe heb je het lezen op donderdag ervaren met het uitgebreide leesaanbod, bestaande uit; tijdschriften, de kidsweek, de leesboeken van thuis en de leesboeken uit de bibliotheek?

6. Hoe heb je de boekenkring op vrijdag ervaren?

7. Zou je in het vervolg één van de aangereikte middelen uit dit ontwerp willen inzetten in groep 5? Zo ja, welke zou dit dan zijn? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ het lezen met de stripboeken van 'Kijk en Lees' met bijpassende werkvorm
- ☐ het voorlezen aan leerlingen
- ☐ het inzetten van tijdschriften, de kidsweek en leesboeken van thuis en uit de bibliotheek (zoals op donderdag is gedaan)
- ☐ het houden van een boekenkring

Eventuele toelichting vraag 7:

8. Zie je een stijging in de leesmotivatie van de leerlingen?

Ruimte voor andere opmerkingen:

E.17 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de gestructureerde leerkrachtvragenlijst

Leerkracht enquête

Datum: 19 april

Leerkracht: Tessa Hoogeland

1. Welke categorie boeken interesseren de leerlingen in groep 5 het meest?

- ☐ Prentenboeken
- ☐ Informatieve boeken
- ☒ XO Tijdschriften
- ☒ XO Stripboeken
- ☐ Gedichten en versjes
- ☒ XO Leesboeken

2. Vinden de leerlingen in groep 5, gemiddeld genomen, het lezen:

- ☒ XO Leuk
- ☐ O Neutraal
- ☐ O Niet leuk

3. Hoe vaak voert u de volgende leeshandelingen per week uit?

	dagelijks	één of een paar keer per week	één of paar keer per maand	paar keer per jaar	nooit
Leerlingen laten stillezen/ vrij lezen.	X				
Voorlezen aan de groep.		X			
Met ouders praten over het belang van (voor)lezen.			X		
Een leerling een boekpromotie/leesbeurt laten geven.		X			
Deelnemen aan een project rondom boeken en lezen.				X	
Een boekenkring houden in de klas.		X			
Als leerkracht zijnde boeken aanprijzen.			X		
Zelf kinderboeken lezen en die bespreken met de groep.			X		
Zelf lezen tijdens het stillezen/vrij lezen.		X			
Werkvormen tijdens het lezen inzetten (bijv. theaterlezen, mandjeslezen).	X				

4. Hoe heeft u het lezen en de inzet van de werkvorm ervaren met de stripboeken van 'Kijk en Lees?'

Erg leuk, je had dit, achteraf gezien, langer mogen uitvoeren. Door bijvoorbeeld nog meer leesgroepjes een leesbeurt te geven.

5. Hoe heeft u het lezen op donderdag ervaren met het uitgebreide leesaanbod, bestaande uit; tijdschriften, de kidsweek, de leesboeken van thuis en de leesboeken uit de bibliotheek?

De kinderen zijn erg gemotiveerd voor de kidsweek op donderdag hier lezen ze graag uit. Ik heb het lezen op de donderdag met het leesaanbod als positief ervaren.
Je had achteraf gezien wel het lezen met de stripboeken op maandag en dinsdag langer kunnen inzetten.

6. Hoe heeft u de boekenkring op vrijdag ervaren?

Heel leerzaam, leuke werkvormen, betrokken leerlingen

7. Zou u vervolg één van de aangereikte middelen uit dit ontwerp willen inzetten in groep 5? Zo ja, welke zou dit dan zijn? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ het lezen met de stripboeken van 'Kijk en Lees' met bijpassende werkvorm
- ☐ het voorlezen aan leerlingen
- X ☐ het inzetten van tijdschriften, de kidsweek en leesboeken van thuis en uit de bibliotheek (zoals op donderdag is gedaan)
- X ☐ het houden van een boekenkring

Toelichting vraag 7:

Zelf vind ik de verwerking van de informatieve teksten mooi terugkomen in de Kidsweek. Daarom zou ik dit middel in de klas willen blijven inzetten. Het mooie aan de boekenkring is dat leerlingen daar enthousiast van worden om nieuwe boeken te blijven proberen.

8. Ziet u een stijging in de leesmotivatie van de leerlingen?

Ik ben van mening dat een stijging in de leesmotivatie door meer middelen zou moeten worden vastgelegd. Ik kan daar nu dan ook niet zo veel over zeggen. Wat ik zie is dat de leerlingen gemotiveerd zijn tijdens de boekenkring. Ik zie wel dat er een hoge leesmotivatie is tijdens het lezen met 'Kijk en Lees' en het lezen in de Kidsweek/ het uitgebreide leesaanbod. Om wat te kunnen zeggen over de gehele leesmotivatie heb ik meer informatie nodig.

9. Ruimte voor opmerkingen:

Wil je me de werkvormen en vragen van de boekenkring mailen? Dan kan ik deze in de toekomst blijven inzetten!

E.18 Resultaten bij het meten van het ontwerp: leerkracht interview

Verslag leerkracht gesprek

Datum 20 april

Leerkracht: Tessa Hoogeland

Ik denk dat het ontwerp de leerlingen heeft gestimuleerd om meer leesmotivatie te krijgen. Het ontwerp sprak de leerlingen aan en dit heeft gewerkt, ik heb gemotiveerde leerlingen gezien bij de boekenkring. Ik denk dat de onderzoeksmiddelen die zijn gebruikt hier meer over kunnen zeggen. Het stillezen verloopt rustiger dan voorheen. Wat me ook opvalt is dat de leerlingen nu vaak lukt om 20 minuten te lezen. Dit was voor de inzet van het ontwerp wel anders.

Wat het mij aan handvatten heeft opgeleverd om de leesmotivatie te stimuleren is dat ik nu weet hoe ik een boekenkring kan organiseren. Ook weet ik door het ontwerp hoe een groter leesaanbod in de klas aan te bieden is. Ik weet nu hoe ik een boekenkring kan organiseren en dit wil ik dan ook blijven doen. Tevens ben ik blij om te zien hoe enthousiast de leerlingen kunnen worden van nieuwe tekstsoorten. De leerlingen stormen op de Kidsweek af.

E.19 Resultaten bij het meten van het ontwerp: de Drie Minuten Toets

	18 januari 2018		19 april 2018	
Leerling	Leest op AVI niveau	DMT (aantal woorden)	Leest op AVI niveau	DMT (aantal woorden)
1	E4	V- (79)	E4	V- (93)
2	E4	V (149)	E4	V- (150)
3	E4	V- (117)	M5	V- (130)
4	M5	V (152)	E5	IV (177)
5	M5	IV (176)	E5	IV (198)
6	M5	V- (117)	E5	V- (158)
7	M5	IV (199)	E5	IV (203)
8	M5	V (159)	E5	IV (202)
9	M5	V (160)	M6	V (181)
10	M5	IV (188)	M6	III (229)

F. Afbeeldingen

F.1: De Inrichting van de Bibliotheek Op School

Foto 1: zitplekken in de bibliotheek

Foto 2: een leeshoek in de bibliotheek

Foto 3: ingerichte thema tafel in de bibliotheek

81

G. Beschrijving van het ontwerp

G.1 Het ontwerp

Het ontwerp zal in groep 5 van de Katholieke Willibrordschool in Olst worden uitgevoerd. Alle 24 leerlingen in de klas doen hier aan mee. Het ontwerp wordt uitgevoerd vanaf week 10 tot en met week 15. Vijf dagen per week wordt het ontwerp ingezet dit gebeurt per dag op een verschillend tijdstip. Iedere week komt het ontwerp op 4 verschillende manieren terug. Deze verschillende kanten van het ontwerp duren in de uitvoering ook niet allemaal even lang. Bij de uitvoering hiervan zijn de leerkracht van groep 5, de leerlingen en de onderzoeker betrokken. Het doel dat is opgesteld bij dit ontwerp is dat de leesmotivatie van de leerlingen wordt gestimuleerd. Uit de opgesteld ontwerpcriteria en de opgestelde doelen is dit ontwerp ontstaan. De rijke leesomgeving is voorafgaand aan de inzet van het ontwerp ingericht. De boekenplank is ingericht met een divers aanbod aan teksten en de stripboeken van ‘Kijk en Lees’ staan centraal in de klas. Om het verloop van het ontwerp te kunnen volgen wordt er dagelijks een leeslogboek bijgehouden. Per dag wisselt het invullen tussen de leerkracht en de onderzoeker. Op maandag dinsdag en vrijdag zal de onderzoeker dit leeslogboek invullen. Op woensdag en donderdag doet de leerkracht dit.

Omdat er per dag een andere uitwerking zal zijn van dit ontwerp. Is hieronder een weergave van de inzet van het ontwerp per dag beschreven:

Het ontwerp op maandag en dinsdag

Op maandag en dinsdag lezen de leerlingen uit de stripboeken van ‘Kijk en Lees’. De leerlingen krijgen allemaal een eigen stripboek van het leesprogramma ‘Kijk en Lees’. Van te voren kiest de leerkracht de strip die per niveau wordt gelezen door de leerlingen. De leerlingen krijgen nu 4 minuten de tijd om deze strip zelfstandig te lezen. De strips die de leerlingen lezen bestaan uit twee bladzijden en deze tijdsduur is hier dan ook lang genoeg voor. Nadat de leerlingen stil zelf de strip hebben gelezen kiest iedere leerling een karakter uit het verhaal. De leerlingen oefenen het lezen van het verhaal met intonatie. De leerlingen die lezen uit dezelfde niveau stripboeken overleggen met elkaar wie welk karakter gaat lezen. De leerlingen lezen hierna in het groepje de strip samen. Iedere leerling is een karakter en leest de eigen tekst. Als de leerlingen klaar zijn met het lezen van het karakter kan er worden gewisseld. Na ongeveer 8 minuten lezen in de groepjes wordt er een groepje gekozen dat de strip mag gaan voorlezen aan de klas. De tijdsduur voor het ontwerp op maandag en dinsdag is vastgelegd op 20 minuten.

Het ontwerp op woensdag

Op woensdag is er sprake van een ‘keuzedag’ voor de leerlingen. De leerlingen krijgen op deze dag de keuze tussen het stillezen uit het brede boekenaanbod van de woensdag of het voorlezen door de leerkracht. Er is voor deze dag gekozen zodat er kan worden bekeken hoe de leesinteresse van de leerlingen ontwikkelt.

Het zelfstandig lezen gebeurt op een rustige plek achterin het lokaal waar de leerlingen 15 minuten mogen stillezen. Wanneer de leerlingen hiervoor kiezen zijn ze gemotiveerd om zelf stil te gaan lezen. Het boekenaanbod bestaat op deze dag uit de Kidsweek, tijdschriften, diverse strips, leesboeken van thuis en leesboeken afkomstig uit de Bibliotheek Op School. Op de woensdag en donderdag zullen de stripboeken van ‘Kijk en Lees’ niet worden ingezet. Dit omdat deze met een specifieke werkvorm om maandag en dinsdag worden gebruikt.

De volgende leeskeuze is het worden voorgelezen door de leerkracht. Omdat voorlezen ook leesmotiverend werkt (Chambers, 2012) zijn beide opties op goed voor de leesmotivatie.

De leerlingen krijgen hierdoor ook zelf verantwoordelijk voor het eigen leesproces en dit draagt bij aan de autonomie van de leerlingen (Top, 2017).

Voordat het leesmoment op woensdag van start gaat benoemt de leerkracht de volgende punten:

- De leerkracht spreekt de verwachting en het vertrouwen over het zelfstandig lezen van de leerlingen uit (Top, 2017).

- De leerkracht benoemt de redenen waarom er wordt gelezen (Boerma et al., 2013).

- De leerkracht benoemt dat de leerlingen een boek kiezen dat net iets boven het eigen AVI-niveau ligt (Boerma et al., 2013).

Nadat deze punten zijn benoemd begint de 'keuze' in het lezen voor de leerlingen.

Het ontwerp op donderdag

Op iedere donderdag vindt de stillees observatie in groep 5 plaats. De leerlingen lezen uit een boekenaanbod dat ook op de woensdag beschikbaar is. Het diverse aanbod van teksten zorgt voor een hogere leesmotivatie (Stichting lezen, 2013). De leerlingen mogen bij binnenkomst kiezen waar ze uit willen lezen. Het stilleesmoment van de leerlingen duurt op donderdag 20 minuten. Er mag na een kwartier worden gewisseld van leesmateriaal. De leerkracht leest zelf ook mee (Broekhof & Pater, 2013). Net zoals op woensdag benadrukt de leerkracht de redenen waarom we lezen en wordt het vertrouwen in de leerlingen uitgesproken. Ook worden de verwachtingen van het stillezen vooraf benoemd.

Het ontwerp op vrijdag

Iedere vrijdag zal er een boekenkring worden gehouden in groep 5. De boekenkring is ter vervanging van het stillezen die ochtend en duurt een half uur. Eerst is er aandacht voor het introduceren van een boek dat door de leerkracht al is gelezen. Dit boek staat na de introductie een week centraal op een plek in de klas, en mag door leerlingen worden gelezen. Er wordt een stukje verteld over het boek en er wordt kort voorgelezen. Deze boekintroductie duurt 5 minuten.

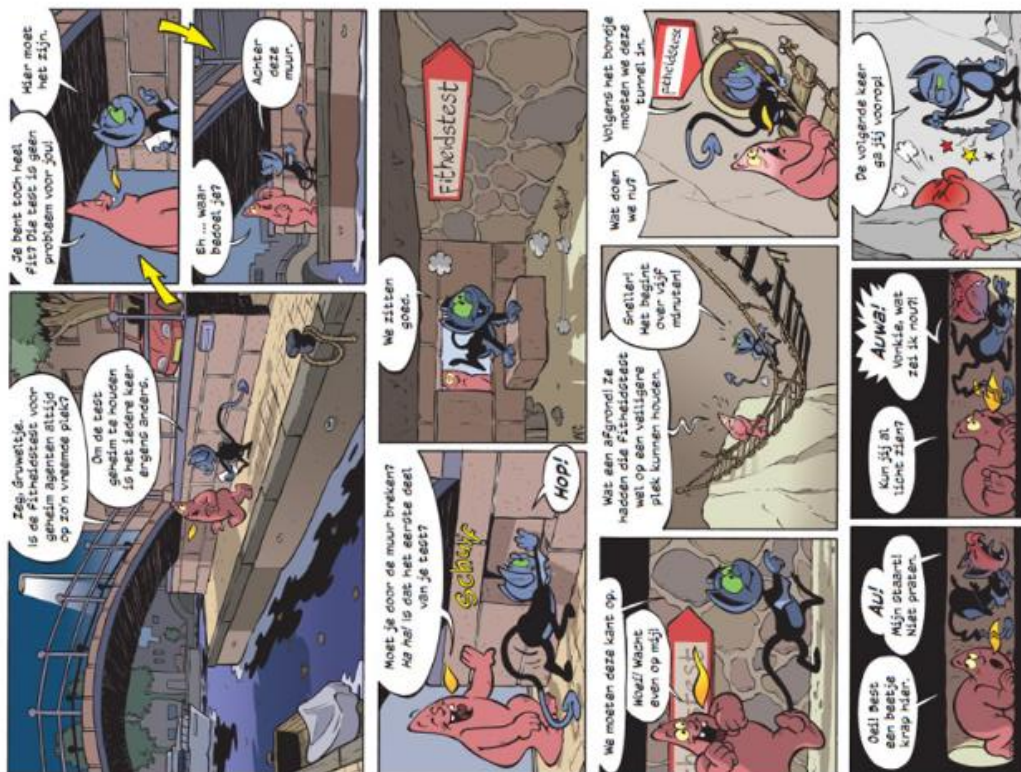
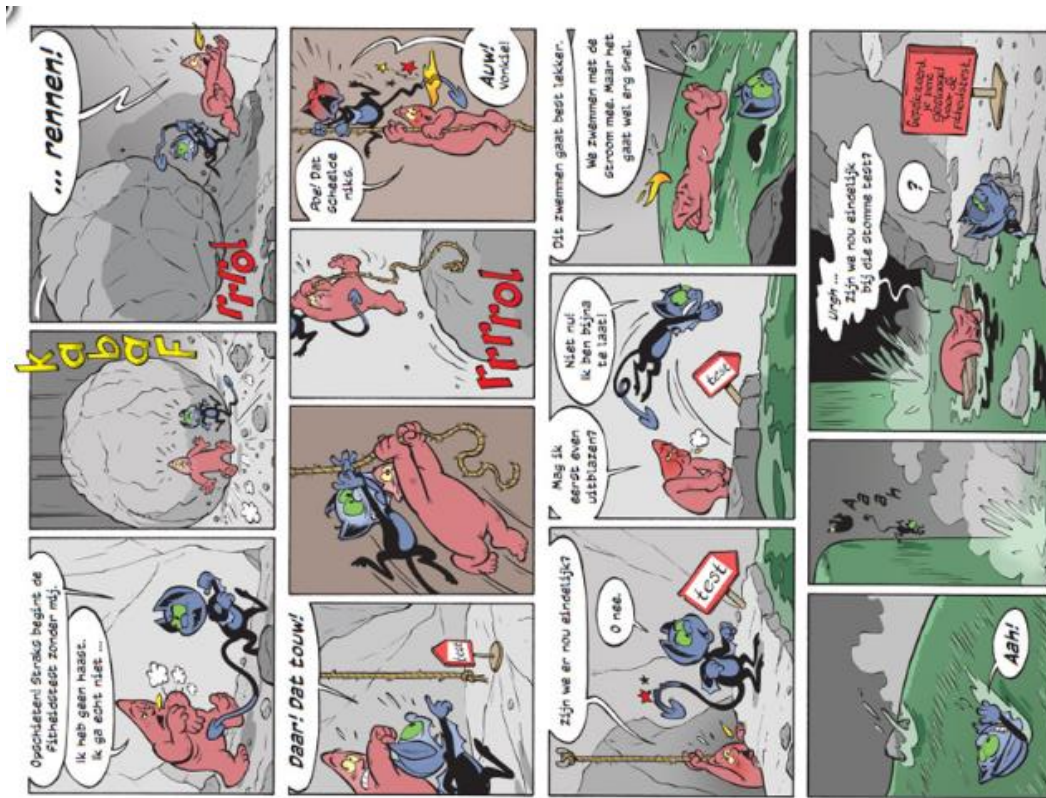
Na deze fase volgt het boekgesprek aan de hand van de vragen van Chambers (2012). Deze vragen zullen starten vanuit de basisvragen gevolgd door de algemene vragen en de specifieke vragen. De basisvragen zijn bedoeld om het gesprek over boeken op gang te brengen en gaan over de eerste indruk van het door de leerlingen gelezen verhaal. Hierna wordt overgegaan op de verwachtingen van de leerlingen van het boek, de algemene vragen. Voorbeelden hierbij zijn: hoe vind (beleef) je het verhaal? Heb je betere verhalen gelezen? Als laatste zijn de specifieke vragen aan de beurt, deze gaan over de kenmerken van het verhaal zoals personages, locaties en perspectief (Chambers, 2012).

Om zoveel mogelijk voorspelbaar te zijn in groep 5 is er gekozen om de boekenkring op dezelfde manier aan te bieden. De leerlingen weten zo waar ze aan toe zijn en kunnen zich focussen op wat er wordt gevraagd.

In de boekenkring is er ook een moment voor leerlingen die een leesboek hebben meegenomen van thuis of van school. De leerlingen mogen eerst vertellen over waar het leesboek over gaat en hierna is er tijd om de leerling te laten voorlezen uit het eigen boek. Het is de bedoeling dat de leerling de andere leerlingen overhaalt om dit boek te gaan lezen. Na afloop wordt er dan ook gevraagd aan de leerlingen wie het boek zou willen lezen. Ook hier wordt een gesprek over gevoerd waarin doorvragen aan elkaar centraal staat.

Een andere werkvorm die in de boekenkring kan worden ingezet is het 'doorschuiven' van het leesmateriaal van de leerlingen. De leerlingen schuiven in de kring het eigen leesmateriaal drie plekken naar links. Hierdoor ontvangt iedere leerlingen een ander leesboek dan normaal. Het doel hiervan is dat leerlingen een breder leesaanbod leren kennen dan normaal. Na de wissel lezen de leerlingen vijf minuten stil uit het nieuwe leesboek. Hierna wordt hier klassikaal over gepraat.

G.2 Handleiding 'Kijk en Lees'

Striptekst uit 'Kijk & Lees' (Van der Vijver & Valkema, 2017)

6 BUITENLAND

Zelfrijdende politieauto's in Dubai

Door Nathalie Stijger: 'Reken met een wettelijke wijziging?' Alomst alstrijdrijden meer van de speciale politievoertuigen in het Verenigd Arabisch Emiraten (VAE) in Dubai. En het grappigste is dat zij helemaal zelfrijdend zijn.

De politieagenten zijn zo geprogrammeerd dat ze helemaal zelfstandig kunnen rijden. Nog voor het eind van dit jaar gaan de Q-RTA's (niet zo klein als in Dubai de wijk 06). Onderweg rijden ze alles wat ze tegenkomen en die beelden sturen ze live door naar het politiebureau. Meer de robotauto's kunnen ook zelf denken. Ze hebben allerlei sensoren aan boord om gevaarlijke situaties te herkennen. Als er iemand aan een verkeerskruispunt staat, waarschuwt de auto de politieagenten. Ook zorgt hij dat de rijbaan niet te smal wordt en dat de rijbaan niet te smal wordt.

De Q-RTA's rijden een baan van 10 kilometer in de Verenigde Arabische Emiraten.

Robotagent

Vorige maand kreeg Dubai ook al een robotagent. De Q-RTA's zijn het eerste robotagent. Die heeft een scherm op zijn buik waarop mensen kunnen zien wat ze denken. Ze hebben ook een klein scherm op zijn buik waarop mensen kunnen zien wat ze denken. Ze hebben ook een klein scherm op zijn buik waarop mensen kunnen zien wat ze denken.

Gamen? Nog maar één uur per dag

Meer dan tweehonderd miljoen mensen spelen games op hun smartphone. Dat is een record. Maar dat is niet het enige. Het is ook het meest populaire spel op de wereld. Het is het meest populaire spel op de wereld. Het is het meest populaire spel op de wereld.

Niet 's avonds

De maker van de game heeft daarom deze week besloten dat kinderen onder de twaalf jaar het spel nu nog maar één uur per dag kunnen spelen. Ook is het nu nog maar één uur 's avonds dat toegestaan is te spelen. Veel ouders en leraren zijn blij met de voorzettingen. Zij hopen dat de kinderen nu minder tijd aan hun telefoons kunnen besteden. Al zijn ze wel bang dat kinderen straks toch gewoon blijven spelen om plezier te maken. In Nederland heeft de game Strike of Kings. Of de regels hier ook één uur per dag, is nog niet bekend.

Meer dan tweehonderd miljoen mensen spelen games op hun smartphone. Dat is een record. Maar dat is niet het enige. Het is ook het meest populaire spel op de wereld. Het is het meest populaire spel op de wereld.

Rennen met zaadjes

Door Nathalie Stijger: Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje. Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje. Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje.

Door Nathalie Stijger: Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje. Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje. Een klein zaadje kan een groot verschil maken. Zo is het ook met een klein zaadje.

OP VAKANTIE NAAR... NOORD-KOREA?

Door Pieter de Vries

Beit is een van de meest bekende landen van de wereld. Noord-Korea. Het is een land dat veel mensen niet kennen. Het is een land dat veel mensen niet kennen. Het is een land dat veel mensen niet kennen.

Beit is een van de meest bekende landen van de wereld. Noord-Korea. Het is een land dat veel mensen niet kennen. Het is een land dat veel mensen niet kennen. Het is een land dat veel mensen niet kennen.

Uit: Kidsweek (2018)